

Dr. GÖMÖR BÉLA

A MAGYAR BALNEOLÓGIA ARANYKORA

AZ EGYESÜLET ELSŐ ÖTVEN ÉVE

Dr. BÖSZÖRMÉNYI BÉLA
gyógyászati tanár,
főorv.,
az I. sz. sebész kórház
egyesületi elnöke.

Dr. TÁPPER VILMOS
tanár,
az I. sz. sebész kórház
egyesületi elnöke.

Dr. PAPP SAMU
egészségi tanár,
előadó,
főorvos.

Dr. LÖW SÁMUEL
főorv.,
egyk. orvos, Ferenc József-tervezet
tanárja.

Budapest, 2006

A MAGYAR BALNEOLÓGIA ARANYKORA

Dr. GÖMÖR BÉLA

A MAGYAR
BALNEOLÓGIA
ARANYKORA

AZ EGYESÜLET ELSŐ ÖTVEN ÉVE

2006

© Dr. Gömör Béla

Kiadta a GMR Reklámügynökség Bt.

A Magyar Balneológiai Kutató Alapítvány
pályázatán elnyert anyagi támogatás segítségével

Budapest, 2006

Tervezés, nyomdai előkészítés: ARCUS STÚDIÓ
Nyomdai és kötészeti munkák: MULTISZOLG Bt.

ISBN 963 86842 2 4

Felmerülhet a kérdés, hogy miért most került sor ennek a könyvnek a megírására és kiadására? A válasz egyértelmű. A Magyar Balneológiai Egyesület, ez a patinás orvos társaság, a szocializmus évtizedei alatt és még azután is, nem tudott széles alapon nyugvó társadalmi egyesületi életet kifejteni. Gyakran elhangzó megállapítás volt, hogy csak a már eléggé idősök érdeklődnek a balneológia után, amely mára már különben is elvesztette jelentőségét. Nos, jelen pillanatban a Magyar Balneológiai Egyesület, virágzó tevékenységet folytat, évi kongresszusain, több mint 300-an vesznek részt, majdnem lehetetlen minden jelentkező számára előadási időt biztosítani.

Nemzetközi jelentőségű, hogy az egyesület elnökét, dr. Bender Tamást 2003-ban a balneológiai világszervezet, az ISMH elnökévé választották, s ezzel egy időben dr. Géher Pál a világszervezet pénztárosa lett. Így mondható, hogy Budapest a balneológia fővárosává vált. A szakmának az egyesületi életen kívüli felértékelődését jelzi – igaz nem a balneológia szóval fémjelezve – hogy 2005-ben Magyarországon először létesítettek fizioterápia tárgykörben egyetemi tanári állást, s azt a szegedi egyetemen Bender Tamás nyerte el. Mindezekhez társul még, hogy a Magyar Balneológiai Kutató Alapítvány anyagi lehetőségei jelentősen bővültek, kutatásokat tud finanszírozni és e könyv megírására is pályázatot írt ki.

Csodálkozni kell azon, hogy a magyar balneológia korábbi fénykorát jelentő több mint 50 éves egyesületi működésről eddig soha senki nem próbált összefoglaló írást megjelentetni. Koromnál fogva magam még beszélgettem nagy tanúkkal (Schulhof Ödön, Frank Miklós, Gáspárdy Géza, Richter András, Bakos László, stb.), akik mindig szeretettel és vágyódással beszéltek a II. világháború előtti balneológiai gyakorlatról illetve tudományos tevékenységről. Sajnos nem igyekeztek rögzíteni az általuk ismert tényeket, megmenteni tárgyi és főleg írásos dokumentumokat. A későbbiekben már természetszerű, hogy nem volt vállalkozó szellemű fiatal e feladat megoldására.

Magam nagyon örülök, hogy a mostani pozitív balneológiai helyzet hatására nekigyürkőzhettem ennek a témának. Előljáróban leszögezhetem, hogyha valaki fáradságos de következetes munkával keresgél a

könyvtári és levéltári adatok között, akkor szinte teljesen kideríthető a nagy múltú egyesület igazi virágkora, azaz az I. világháborúig tartó időszakasz. Ekkor még valamennyi általános orvosi szakma képviselői a legmagasabb szinten jelen voltak az egyesület életében. A két világháború közötti időből, a visszafogottabb működésről már kevesebb adat lelhető fel.

Nyilvánvaló, hogy ezt a szerény művet szükséges egy folytatásnak követni, melyben az utóbbi hatvan év története elevenedhetne meg, igaz még szerényebb dokumentumok alapján. S végezetül a távoli jövőben majd megírhatja valaki a magyar balneológia jelen fényes időszakát.

A tárgyban végzett könyvtári és levéltári kutatások túlnyomó többségére a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár nagyszerű anyaga adott lehetőséget. Köszönetet mondok dr. Kapronczay Katalinnak és dr. Magyar László Andrásnak a könyvtári és Domján Lajosnak a levéltári anyagok tanulmányozásában nyújtott segítségéért. Az Országos Levéltárat is köszönet illeti, ott az Országos Balneologiai Egyesület egy vaskos dossziéját volt módom tanulmányozni.

A kézirat összeállításában nyújtott technikai segítségért Somogy Katalinnak, a könyv esztétikai megjelenítéséért Dömény Csabának mondok köszönetet.

A szerző

MEGJEGYZÉSEK, RÖVIDÍTÉSEK

Az egyesület korai történetének felelevenítéséhez három lehetőség adódik. Végig követni az egyesület Évkönyveit, felsorakoztatni a személyekkel és egyesületekkel egyaránt foglalkozó Orvosi Almanach idevágó adatit, illetve vegyes forrásokat igénybe venni. Szerkesztési döntést kellett hozni: vagy kronologikus sorrendben „összevágva” sorakoznak a három forrás adatai, vagy sorban végig megyünk mind-egyiken. Mivel a szerző az utóbbit választotta, az olvasónak időben háromszor is végig lehet követni az eseményeket.

Nyilvánvalóan a mai olvasónak a személynevek többsége semmit nem mond. A helyzet javítása érdekében, a szövegrész végén található a névsor, melyben igyekeztünk az illetőről a legfontosabb adatokat közölni. Zavaró körülmény, hogy több neves és sokszor előforduló személynév nem mindig egyformán van írva. Pap, illetve Papp Samu, Bosányi, de helyenként Bossányi, Kétli és Kétly, Benczur rövid és hosszú u-val, stb. Ezért az olvasó ezeknek a neveknek, többféle írásmódjával találkozhat a szövegben.

Szükséges még egy alapvető helyesírási megjegyzést tenni. Nem tévedés, hogy akkortájt, s még sokáig így írták: balneologia, vagyis nem a mai helyesírási szabály szerint hosszú ó-val: balneológia. Ezért az akkori korra jellemzően mindig a balneologia formát használjuk.

RÖVIDÍTÉSEK:

ISMH	= <i>International Society of Medical Hidrology</i>
MBK	= <i>Magyar Balneológiai Kongresszus</i>
MOL	= <i>Magyar Orvoséletrajzi Lexikon</i>
MTA	= <i>Magyar Tudományos Akadémia</i>
NY. R.	= <i>Nyilvános rendes (egyetemi tanár)</i>
OA	= <i>Orvosi Almanach</i>
OBE	= <i>Országos Balneológiai Egyesület</i>
OL	= <i>Országos Levéltár</i>
SOMKL	= <i>Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár</i>
UMÉL	= <i>Új Magyar Életrajzi Lexikon</i>

I. BALNEOLOGIAI MAGÁNTANÁROK

A balneologia magyarországi helyzetét bizonyos mértékben jellemzi az a történeti adat, hogy 1850 óta hányan szereztek magántanári képesítést fővárosunk egyetemén a tárgykörből. Győry Tibor pótolhatatlan műve, „Az orvostudományi kar története 1770 – 1935” van segítségünkre, s megtudhatjuk, hogy 85 év alatt csak négyen szerezték meg ezt a címet.

1863/64 Pete Zsigmond „fürdészet”

1867/68 Hasenfeld Manó „fürdészet”

1912/13 Dalmady Zoltán „a physikai gyógymódok”

1916/17 Benczúr Gyula „belbetegségek physikális és diaetás gyógymódja”.

Az utóbbi kettő a későbbiek folyamán professzori címet használhatott, hiszen rendkívüli egyetemi tanárok lettek. A könyv szerint, a jelzett időszak alatt az egyetemen 418-an szereztek magántanári képesítést. Természetesen köztük vannak mindazon professzorok, akiket jól ismerünk, hiszen az út a katedra felé csak a magántanárságon át vezetett. Ha számításba vesszük, hogy 418-ból csak négyen választották témaként a bővebben értelmezett balneológiát, akkor azt mondhatnánk, hogy alacsony volt a presztízse a vízgógyászatnak. Ennek azonban ellentmond, hogy mint látni fogjuk, egészen az 1940-es évekig a balneologiai egyesület munkájában - a mai kor emberének hihetetlen tényként - a nagy orvosi szakok vezető képviselői folyvást aktívan részt vettek.

Európában már volt példa balneológiai szekció működésére. Berlinben az egészségügyi társaság 1878-ban alakított ilyet. Ahhoz hogy a magyar balneológiai egyesület történetének kezdeteit megértsük, a megalakulása előtti időre kell visszatekintenünk. Mik voltak a magyarországi balneológiai egyesület létrejöttének közvetlen előzményei?

A sok pozitív tetteről híres Trefort Ágoston 1872 és 1888 között volt vallás- és közoktatásügyi miniszter. Érdemes szó szerint idéznünk Győry Tibor könyvének 645, 646 oldalát:

„Voltaképpen a belügyminister alá tartozó ügy volt a hazai fürdők fellendítése s az ásványvizek kezelése és értékesítése, melynek előmozdítása érdekében Trefort 1883. jan. 4-ére értekezletet hívott össze, melyben a saját elnöklete alatt megjelentek Markusovszky osztálytanácsos és Korányi, Bókai, Than, Fodor, Lumniczer ny. r., Kétli Károly rk. és Stiller Bertalan magántanár. Elnöki megnyitójában Trefort reámutatott, hogy a balneológiával foglalkozik ugyan a balneológiai társulat s az orvosegyesület, sőt a balneologia mint melléktárgy elő is adatik az egyetemen, a kormány azonban fel akarja karolni azt nemzetgazdasági fontosságánál fogva. Mert fürdőhelyeink kényelmetlenek, az ellátás mindenütt rossz és drága, képzett főorvosaink is alig vannak, ásványvizeinket pedig rosszul kezelik és dugaszolják. Az orvosegyesület balneológiai bizottságának elnöke, Bókai, mint egy 400 kérdőívet már szétküldött a fürdőtulajdonosokhoz, hogy ily módon megbízható képet kapjon a fürdőről, ezek közül azonban csak 70 jött vissza, de ezeknek is a fele hasznavehetetlenül, miért is új kérdőíveket kellett kiküldeni. Trefort azon a nézetten volt, hogy egyelőre nem többet, csak a 10-15 előkelőbb fürdőt lenne helyes felkarolni. Korányi hozzászólásában felhozta, hogy a M. Tud. Akadémia 1847-ben egy fürdőgyógyászati könyvre pályázatot hirdetett, melynek nyertese Török József dr. lett.

Korányi a következőket ajánlotta programul:

a) Kormányintézkedések: fürdőhelyek nyilvántartása tájékoztató-szerzés céljából, megfigyelő állomás létesítése esetleg a vegytani intézet keretében, ásványvizek vegyelemzése és irányító tanácsadás céljából; az egészségügyi törvények, illetve a fürdőkre vonatkozó részüknek érelyes végrehajtása; fürdő-inspectoratus felállítása s esetleg egy referens rendszeresítése a ministeriumban; forrásvédelem; ásványvizek olcsó szállítása.

b) Fürdőtulajdonosok közreműködése, ha szükséges: kényszer útján.

c) A társadalom bevonása, főleg az orvosok befolyása útján. Fürdőorvosképzés, mert képzett fürdőorvosaink nincsenek, holott ezeknek lenne feladata fürdőink ismertetése és francia, szerb és oláh nyelvekre való lefordíttatása. Végül fontos lenne a balneologia tanítása az egyetemen.

Markusovszky az egyetem kezébe letéve óhajtott látni az egész ügyet, megemlítve, hogy az orvosi könyvkiadó társulat is ki akart adni egy balneologiai tankönyvet, azonban az Azary és Bernáth dr.-ok által megírt mű nem felelt meg s ezért ki sem adatott. Javaslatára az egybehívottak állandó bizottsággá alakultak át, kibővítve azt Balogh és Kézmárszky professorokkal.

E bizottság javaslatára már 1884-ben egy 3000 forintnyi ellátmánnyal javadalmazott „ásványvízkémlő intézet” állítatott fel, melynek vezetésével Lengyel Béla professor bízott meg évi 1000 forint díjazás mellett s december 2-án Győry István gyakornokul alkalmazta az intézetben.”

A Budapesti Királyi Orvosegyesület (melyet mindenki röviden Orvosegyesületnek nevezett) 1837-ben alakult meg. Az állandó balneologiai bizottsága Bókai János elnökletével 1882-ben létesült, a jegyző Kétli Károly volt. A fürdők helyzetének felmérésére még abban az évben kérdőlapokat küldtek szét. A SOMKL levéltárában megtalálhatók a kérdőívek a válaszokkal. A tanulmányozható nagyméretű kérdőíven a kérdések (elég primitív) kézírásosak. Valamilyen sokszorosító eljárással készültek, mert valamennyi kérdőíven tökéletesen egyformán vetett betűk olvashatók. A válaszok még természetesebben kézírásosak, sokszor igen szép betűvetéssel. Egyedül a Király fürdőtől érkezett vissza olyan kérdőív, mely a nyomtatott formát töltötte ki (1. kép). Látható, hogy a visszaküldések az Orvosegyesület Aranykéz utcai címére történtek (2. kép).

BUDAPESTI KIR. ORVOSEGYESÜLET.

T. ez.

VIII

63.

A budapesti kir. orvosegyesület kezeltől egy balneológiai bizottság lett kikötve, melynek feladataként tisztezt, hogy a magyar karszaga országokban létező fürdők, gyógyhelyek és források érdekében működést kezdjen mag. E cél elérésére a bizottság mindenek előtt annak szükségét látja, hogy a mennyire lehet, minden fürdő és gyógyhelyről kétféle tájékoztató legyen. Ez első tájékoztató vagyunk t. ez. országos és körállapot előállítását, a melyben figyelt kérdésekre legyen válasz közzétételre és gyorsan válaszolást.

A kikötött kérdéseket körjék a budapesti királyi orvosegyesület IV. aszanykís. v. sz. a. a. kikötésre küldeni.

Budapest, 1882. május hóban

SOMLAI JÁNOS tan.
Nemzeti elnök.KÉTLI KÁROLY tan.
Nemzeti elnök.

Kérdések:

Felelet:

1. A forrás, fűrés, vagy gyógyhely neve?
Azok névszáma, vagy helye?

Király fürdő, Budaörsi fürdő
Kudarcza: Mentesi Mária

2. Egyszerű helyek, vagy letelepítés van-e ott, vagy
csupán egyszerű gyógyhely?
Ha letelepítés, egy vagy több letelepítés található?
Ha több van, azok milyen megnevezéssel bírnak?
Melyek vannak leginkább használtak?
A azok mennyire és hol vannak?

Lovány fürdő, mely a Károlyi fürdő
gyógyhelyében, a dél felé felel el.
Mentesi fürdő is van 400 méterrel
nyugat felé és 3 letelepítés van az ottani
fürdőben. Mentesi fürdő is van 400 méterrel
nyugat felé és 3 letelepítés van az ottani
fürdőben. Mentesi fürdő is van 400 méterrel
nyugat felé és 3 letelepítés van az ottani
fürdőben.

3. Fűrés, vagy forrás, fűrés és más? Ha igen, körjék az
előző kérdések; ha pedig nincs, körjék az előző kérdések alapján
jelölés, melyre azelőtt nem volt a víz.

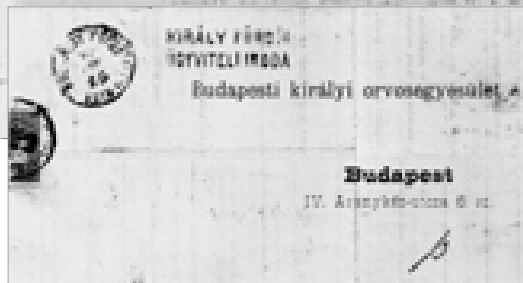
Mentesi fürdő, mely a Károlyi fürdő
gyógyhelyében, a dél felé felel el.
Mentesi fürdő is van 400 méterrel
nyugat felé és 3 letelepítés van az ottani
fürdőben.

4. Azon vagy fűrés, letelepítésre a víz?

Mentesi fürdő

5. Ha nincs, körjék az előző kérdések; ha pedig
van, körjék az előző kérdések alapján megnevezés,
mi módon történik a fűrés és letelepítés?
Van-e letelepítés?
Ha igen, körjék az előző kérdések; ha pedig
nincs, körjék az előző kérdések alapján megnevezés.

Mentesi fürdő, mely a Károlyi fürdő
gyógyhelyében, a dél felé felel el.
Mentesi fürdő is van 400 méterrel
nyugat felé és 3 letelepítés van az ottani
fürdőben.

1. kép Kötött kérdőív, kézírásos
válaszokkal (SOMKL)

2. kép Az Orvos-
szövetségbe küldött
boríték címzése
(SOMKL)

3. kép Palotai Fülöp levele 1882-ből (SOMKL)

Érdekes, hogy a Lukács fürdőből küldött korhű, kézírásos levél a nyomtatott kérdőív dátumánál két hónappal hamarabbi keltezésű (3. kép)

A kérdőívre adott válaszokban további figyelemre méltó érdekességek lelhetők fel.

– A **Hungária fürdőből** 1882. augusztus 1-én írják, hogy a 33 °C-os gyógyvizük „a főváros kellő közepében”, a Rudas és Ráczfürdő szomszédságában található.

– A **margitszigeti fürdő** felügyelőség 1882. április 1-i kiadású, négy oldalas ismertetője. Rendelő orvos: dr. Verzár, az egész idény alatt a szigeten lakik és rendel 8-9, délután 6-7 óra között.

– „**Erzsébet sósfürdő**” Budapest, Kelenföld. A források a keserű források sorába tartoznak. ½ és 1 literes palackokban kerül a fogyasztókhoz.

– **Lukács-fürdő.** Beleragasztva Molnár J. vegyelemzése, források folyamatosak. Czigányzene 8-12 d.e., 4-8 d.u. „Kettéosztja az Ó-Budára vezető országút. A Józsefhegy aljában van a Lukács fürdő halas tava, amelyet 1568-ban Musztafa-basa, Buda 12-ik helytartója építtetett. Cím: II. Zsigmond utca 25. 27. 29.”

– A **Rudas fürdőből** vissza küldött kérdőíven magának Kammermayer Károly polgármesternek az aláírása van, s az irat viasz pecséttel van ellátva.

– **Pöstyén,** a gyógyhatásáról híres kéntartalmú iszapfürdő Nyitra vármegyében. Uradalmi fürdő orvos: Dr. Wagner Béla.

– **Igmándi** akkor is volt! Nagy Igmánd, Komárom megye. Beleragasztva címke: ásványi anyag tartalom 1000 gr. literenként. Forgalmazza Schmidthauer Lajos gyógyszerháza a „Meváltóhoz” (Salvator) Komáromban.

A beérkezett válaszokból 1883-ban, Bruck Jakab jegyző, a minisztérium megbízására, a berlini egészségügyi kiállításra, a magyarországi fürdők és ásványvizek bemutatása céljából egy kis ismertető füzetet szerkesztett.

A balneológiai bizottság elnöke 1885-től Korányi Frigyes, majd miután őt Orvosegyesületi elnöknek választották, 1889. április 10-én Tauffer Vilmos foglalta el a bizottság elnöki székét.

Érdekes módon az OL irattári anyagai között egy „ellen szervezet” nyomára lehet bukkanni. 1882-ben a Magyar Királyi Belügyministernek írt kézírásos anyagban Budapest alpolgármestere terjesztette fel „az alakulófélben levő országos magyar Balneológiai Egyletnek alapszabály tervezetét”, amelyet Bernáth József elnök és dr. Lőrinczi Ferenc egyleti titkár, mint alázatos szolgálói írtak alá 1882 januárban.

III. NÉHÁNY FÜRDŐRŐL

Bár Trianon óta mindig problematikusán értelmezhetők az alábbi tényközlések, nem feledhetjük, hogy az elemzett balneologiai események a XIX. század utolsó két évtizedében történtek, amikor Magyarország 282 900 négyzet kilométer nagyságú volt, és soha senki nem gondolhatta, hogy a kérdőívekkel felkeresett 287 fürdő több mint kétharmadáról harminc év múlva, mint külföldi fürdőkről kell majd beszélni. Éppen ezért a képeslapok segítségével felelevenített fürdők között néhány egykori ilyen, magyar helyet is megemlítünk.

CSÁSZÁR FÜRDŐ - A török hódoltság idejében Veli bég fürdő néven ismerték. A középkori Felhévíz területén lévő források vize táplálta. Építtetője Szokolli Musztafa pasa volt. A kor híres utazója, Evlia Cselebi, elismeréssel ír róla 1572-ben, a Császár fürdőben található, piszkei vörösmárvány emléktábla (4. kép) arab nyelvű szövegeinek.

4. kép A Hild udvar körfolyosóján található márványtábla

Ennek fordítása:

„Ha vagyont emberbaráti célokra költötte, csoda-e.

Hiszen mindig a musztafai hagyomány alapján járt el.

Épített egy hévízi fürdőt, melyhez

hasonlót a világ nem látott,

Méltó arra, hogy köznyelven Devletabádnak neveztessek”.

E bájos épület keletkezésének időpontját így foglalták szavakba:

„Musztafa pasa épülete ez el nem pusztuló épület”.

A névadó Veli bég inkább helyreállítója, mint építtetője lehetett az épületnek. Buda visszafoglalásakor az épület épségben maradt és kincstári birtokba került. Előcsarnoka később elpusztult, s a XVIII. században már Kaiser-Bad-nak nevezték.

5. kép Az egykori Veli bég fürdő a Budai Irgalmasrendi kórházban

Végleges formáját a Hild József tervei szerint épült Császár fürdő megvalósításakor nyerte el, mai képe pedig a több mint harminc évvel ezelőtti rekonstrukciókor alakult ki. (5. kép). A törökkori fürdő jelenleg a Budai Irgalmasrendi Kórház birtokában van. Magának a Császár fürdőnek

6. kép Császármalom és Császárfürdő Budán - Rohbock-metszet (szerző tulajdona)

7. kép Császárfürdő Kaffeterem (reprodukción)

az első hiteles képe (6. kép) Ludwig Rohbock nürnbergi festő és rajzoló pótolhatatlan forrásmunkájából, az 1857-ben készült „Magyarország és Erdély képekben”-ből származó metszet kitűnő bizonyítékot szolgáltat arra vonatkozóan, hogy az 1845-ben felépült Császárfürdővel szemben (a mai Zsigmond köz bejáratnál) még a Császármalom működött, mely szintén a felhévízi források vizét használta fel. Később lóvasút közlekedett a Császárfürdő előtt, a mai Frankel Leó utcában (7. kép)

LUKÁCS FÜRDŐ - Az említett metszet illusztrálja, hogy a fürdő helyén malmok működtek, de tudjuk, hogy a mai Lukács területén egy jelentéktelen deszkaépületben szerény kádfürdő osztály is volt. 1884-ben fordulat következett be, amikor Palotai Fülöp 350 ezer forintért megvásárolta az egész területet. Megépíttette a mára már át-átalakított

8. kép A Szent Lukács Gyógyfürdő szanatóriuma (reprodukción)

formában látható gyógyfürdőt és uszodát, majd szecessziós stílusban gyönyörű szálloda került kialakításra (8. kép) - mely mögött a még majdnem lakatlan Rózsadomb látható. 1893-ban jött létre a Szent Lukács Gyógyfürdő Részvénytársaság, mely 57 éven át működtette, az Európában is egyedülálló impozáns fürdőkomplexumot.

Királyfürdő. Budán a fő-utca és a Ganz-utca sarkán fekszik. Még a század elején a legkeresettebb fürdő volt, most mint hévvízű fürdő csak helyi jelentőséggel bír és inkább mint jól berendezett hidegvízgyógyintézet szerepel. A 43-7° C. hévvizének forrása a Sz. Lukácsfürdő udvarában lakad, a honnan vascsövekben vezetik a Királyfürdőbe. A hévvizet vegyileg tisztelesen még nem vizsgálták meg, de valószínű, hogy az a Sz. Lukács- és Csécszárfürdő hévvizével rokon természetű. *Gőzfürdője*, mely még a török világból maradt romokon épült fel, czélszerűen és kényelemmel van berendezve. Márvány-, kő- és horganykád-fürdőit (összesen 23) ujonnan szerelték fel s csinnal rendezték be. Hidegvízgyógyintézete mindazon kellékekkel rendelkezik, a melyek a vizgyógyászati alkalmazásánál szükségesek. Az intézeti épületben a fürdőhelyiségeken kívül még állandó lakások és napi szobák állanak a vendégek rendelkezésére.

A fürdő Mandel Ignác és dr. Vándor Jakab birtoka.

Fürdőorvos: dr. Vándor Jakab.

GELLÉRT FÜRDŐ - Már a törökök előtti időben használatos volt meleg vize. A korábban Sáros fürdőnek nevezett területet a főváros 1895-ben kisajátította. A grandiózus tervek szerinti építkezés a világháború éveit ellenére 1918-ra befejeződött. A hullám- és pezsgőfürdő később készült el.

A **KIRÁLYFÜRDŐ**-ről szóljon a 20-as évekből származó ismertetés faksimile változata (9. kép)

Gyönyörű fürdő állt a Margitszigeten is - amiből a II. világháborús pusztítás következtében ma semmi nem látható már. A rómaiak itt is észleltek hőforrásokat. A XIX. században közel ötven hőforrásról tesznek említést. Zsigmondy Vilmos vezetésével 1866-ban történtek meg a szakszerű fúrások. „Enyhén alkalikus, kénes, szénsavbuborékokban gazdag” vizet nyertek. A pompázatos fürdőtelep tervét az Operaház tervezője, Ybl Miklós alkotta meg. A kupolás fürdőépületet Rauscher Lajos 1880-ból származó vízfestménye (10. kép) idézi fel számunkra. A fürdő, az átalakított formában ma is létező Nagyszálló-val együtt 1873-ban valósult meg. Ekkor még nem volt a szigetre vezető híd! Merész elképzeléssel az építkezést és a szálló üzemeltetést hajó forgalommal biztosították. 1876-ban épült meg a Margit-híd (Arany János: Hídavatás), de a szigetre vezető szárnyhíd csak 1900-ban.

A városligeti **SZÉCHENYI FÜRDŐ** nagyszabású épülete az utolsó békeévekben, 1909 és 1913 között épült fel (11. kép) Az uszoda és kiegészítő épületek 1927-re valósultak meg. Jóval később dr. Halmi

9. kép A Királyfürdő leírása - Reprodukció az Orvosi Almanachból

10. kép A margitszigeti Ybl-fürdő (reprodukción)

11. kép A Városligeti Széchenyi artézi-fürdő - 1917-ben futott levelezőlap (szerző tulajdona)

István igazgató főorvos hosszan értekezett „hová építsünk gyógyszállót” címmel, amellet érvelve, hogy a Széchenyi fürdő gyógyszállója remek lenne, de mint tudjuk, ez nem valósult meg. Basilides Barna festőművész tervezte szép plakát csábította a vendégeket a pesti oldal nagy fürdőjébe (12. kép)

12. kép Plakátterv (szerző tulajdona)

13. kép Hévíz gyógyfürdő - Rákóczi-ház - 1937-ben futott levelezőlap (szerző tulajdona)

HÉVÍZ. A 109 méterrel a tengerszint felett fekvő, eredetileg 33 fokos hőmérsékletű tó, melynek fenekén vastag iszapréteg van - egy természeti csoda. 1945-ig a Festetics család tulajdonában volt. A különböző bérlők ideje alatt a fürdőtelep fokozatosan fejlődött, úgy a szálláshelyek (13., 14. kép), mint a kiegészítő terápiás lehetőségek szempontjából.

14. kép Hévíz gyógyfürdő - Rákóczi-ház - 1937-ben futott levelezőlap (szerző tulajdona)

A város mára túldimenzionált üdülőhellyé vált. Első hivatalos fürdőorvosa dr. Hanny Ödön volt 1887 – 1917 között, akit dr. Mojzer György (1917 – 1932) követett, majd ezután dr. Moll Károly vette át a posztot.

HARKÁNY. A szabadon feltört víz gyógyhatását 1823-ban egy helybéli csodálatos meggyógyulása igazolta először. 1828-ban már állt a Batthyány Antal gróf tulajdonos által épített emeletes szálló (15. kép), később a kórház épülete. Az 1848-as forradalom után az állam elkobozta a Batthyány-iak vagyonát, de 1860-ban visszakapták. A fürdő 1873-ban Benyovszky Lajos, majd utódai tulajdonába került. 1866-ban készült el a végleges hévízkút. 1901-ben a császár is látogatást tett itt. Az 1910-es futott postai levelező lap hiteles beszámoló ad az ottani gyógyfürdőzésről (16., 17. kép)

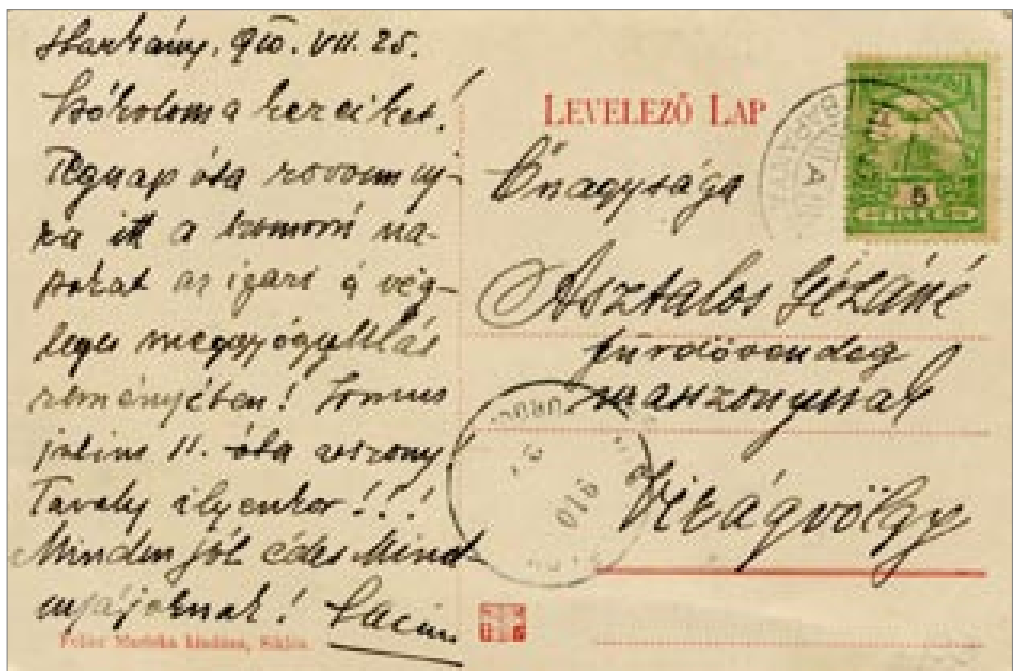
BALF. Kimutatták, hogy Kr. u. 180 körüli években a rómaiak itt is építettek fürdőket. Balf 1393 óta véglegesen Sopronhoz tartozik. A fürdőélet 1560-ban indult meg, amikor a város fürdőházakat épített Balfon. A régi fürdőkulturát sikerült sokáig megőrizni (18. kép). Mára sem vált tömeghellyé.

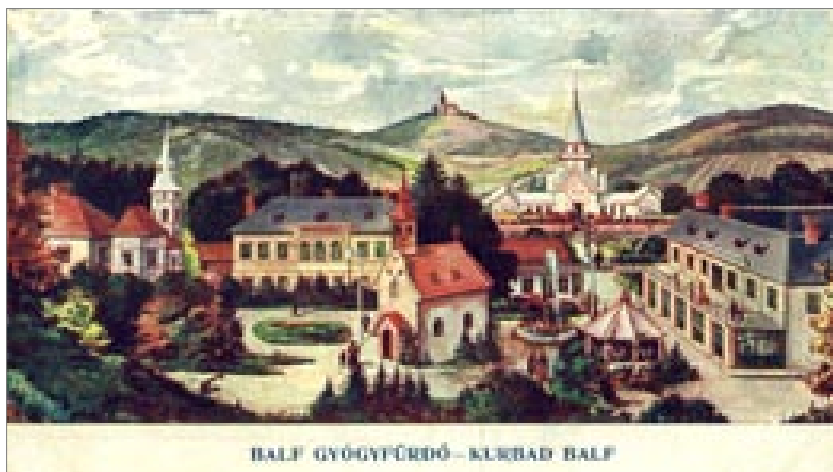
HAJDÚSZOBOSZLÓ. 1925. október 25-én csodálatos esemény történt az alföldi városkában. Pávai Vajna Ferenc geológus olajat kereső fúrása nyomán 1091 méter mélységből földgáz társaságában, különleges,

15. kép Harkány fürdő - Gróf Benyovszky szálló 1929-ben futott levelezőlap (szerző tulajdona)

16-17. kép Harkány fürdő - Gyógyterem - 1910-ben a gyógyulás reményében írt képeslap (szerző tulajdona)

18. kép Balf
(Zemplén Múzeum,
Szerencs)

73 fokos víz tört a felszínre (19. kép), amelynek hamarosan bebizonyosodott a gyógyhatása. 1927. július 26-án nyílt meg a fürdő, mely az évtizedek alatt folyamatosan bővült, szépült (20.kép).

Ízelítőül néhány régi magyar fürdőről:

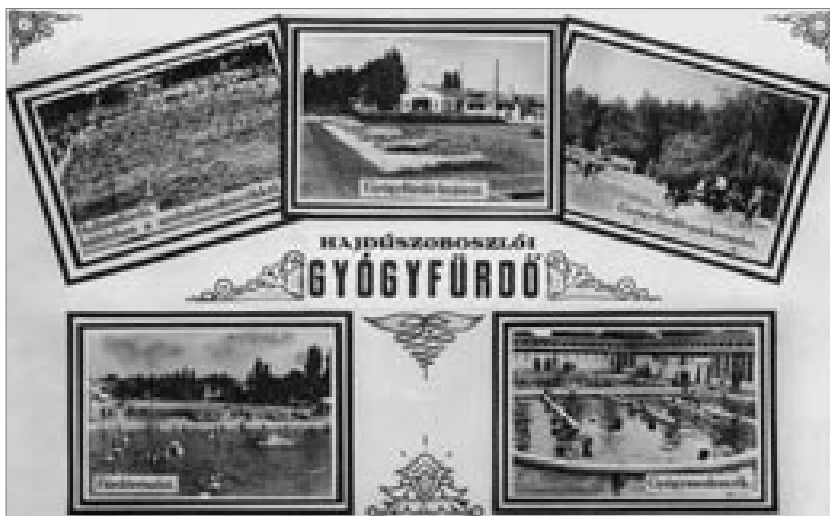
BÁRTFA (21. kép) Az egykori Sáros megyében, a Tapoly folyócska mellett fekvő város ma a szlovák Bardejov. A fürdő hazánk egyik leglátogatottabb ilyen intézménye volt. Csiffáry idézett műve szerint:

19. kép Hajdúszoboszló
(Zemplén Múzeum,
Szerencs)

Hajdúszoboszló. A fürdő a kitörés időpontjában 1925.

20. kép Szoboszlói Képeslap összeállítás (Zemplén Múzeum, Szerencs)

„Északi szelek ellen védett völgykatlanban, páratlan szépségű fenyvesek közt. 310 méter magasságban lévő szép villáival, sétányaival, modern berendezésével a kor minden igényének megfelelt. A fürdő 52 épületében 416 lakószoba és 69 fürdőszoba volt. Tizenöt forrása égvényes-konyhasós, vasas savanyúvízű. E vizeken kívül, melyeket ivásra és fürdésre egyaránt használtak, alkalmaztak még balsamos fenyőlevél fürdőket, hidegvízgyógymódot vasláp-fürdőket és juhsavót is a kúrákhoz.”

21. kép Bártfajfűrdő 1917-ben Budapestre írt képeslap (szerző tulajdona)

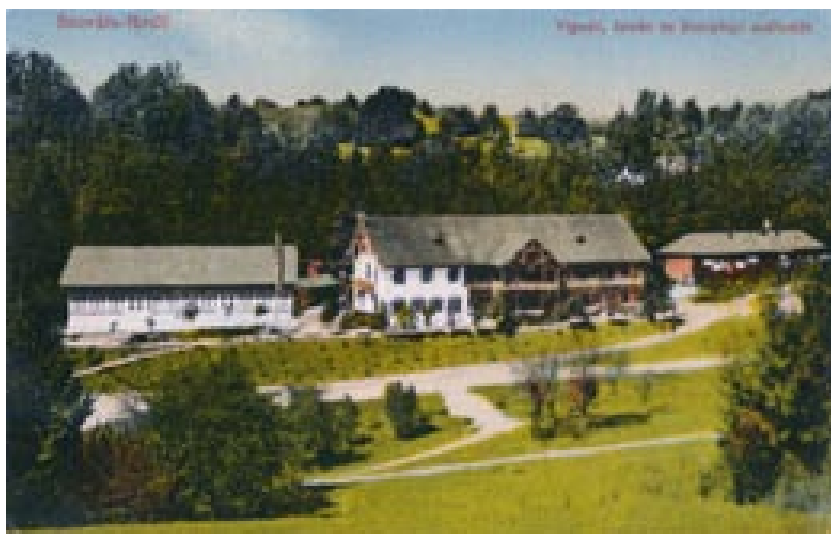

LIPIK FÜRDŐ (22. kép) a szlavóniai Pozsega megyében található. Jód-tartalmú vizét Zsigmondy Vilmos fúrása hozta a felszínre. A kontinensünkön különlegesnek számító meleg jódforrás nagyhírű fürdőhellyé tette.

SZOVÁTA FÜRDŐ (23. kép) az akkori erdélyi Maros-Torda megyében volt, a nevezetes sós tavak mellett. Manapság a magyar Danubius Hotels-é az egyik nagy szálloda.

22. kép Üdvözlét Lipikről - I. világháború előtti, a Bars megyei Vihnye bányáorvosának írt levelezőlap (szerző tulajdona)

23. kép Szováta fürdő - 1918 szeptemberében feladott levelező lap (szerző tulajdona)

A MAGYAR SZENT KORONA ORSZÁGAINAK
BALNEOLOGIAI EGYESÜLETE

A Balneologiai Bizottság utolsó elnökének, Tauffer Vilmos szülész-nőgyógyász professzornak a javaslatára került sor a balneologiai congressus-ra 1890. október 23., 24., 25-én, melynek keretében megalakul az egyesület. Történeti tényként kezelhető, hogy az említett berlini szervezetet követően Magyarországon jött létre a második legrégebb balneologiai társaság. A kongresszuson 168 résztvevő volt, 149 orvos, 19 fürdőképviselő. - A Császár fürdőből Ladik Gusztáv és Brunner Kálmán, a Lukács fürdőből Doktor Frigyes és Palotai Ödön. Winter Sándor, mint Pöstyén bérlője. Figyelemre méltó az általános tantárgyak professzorainak részvétele! A teljesség igénye nélkül: Bókai Árpád, Elischer Gyula, Fodor József, Hőgyes Endre, Jendrassik Ernő, Korányi Frigyes, Markusovszky Lajos, Than Károly. Az első napon, október 23-án Tauffer bizottsági elnök hosszú megnyitó beszédet tartott. Benne említette: „a balneologia és klimatologia egyetemeinken kellően nem taníttatik”. Dr. Chyzer Kornél Zemplénmegye főorvosa: Fürdőink múltjáról, jelenéről és fejlődésük eszközeiről tartott előadást. A második napon Fodor József „Fürdők higiéniéje”, dr. Oláh Gyula „Magyarország gyógyfürdőinek központi szervezetéről” előadásai következtek. A harmadik napon Pap Samu „A kárpáti gyógyfürdők birtokviszonyairól” szólt. Dr. Szontagh Miklós (Ótátrafüred) javasolta, hogy „az Orvosegyesület védnöksége alatt balneologiai társulattá alakuljon a bizottság”. Lőw Sámuel összegezett, vázolta az egyesületi tevékenységet. Az alapszabályt elfogadták s kimondták: „az országos balneologiai egyesület megalakult”.

1891. május 3-án, az I. kongresszus keretében volt „A Magyar Szent Korona Országainak Balneologiai Egyesülete” alakuló közgyűlése. A későbbiekben általában csak Balneologiai Egyesületnek neveztek. Az ülést, mint korelnök Korányi Frigyes vezette le. Az egyesület első elnöke Tauffer Vilmos lett, főtitkára Lőw Sámuel. Létrejött az orvostudományi osztály 141 taggal, Müller Kálmán egyetemi tanár elnökletével és a gazdasági osztály 46 taggal, Schwimmer Ernő egyetemi tanár elnökletével.

Az alapszabály jóváhagyása 1891. július 26. keltezésű, amit a belügyminiszter megbízásából Liptay miniszteri osztálytitkár írt alá.

A

MAGYAR SZENT KORONA ORSZÁGAI
BALNEOLOGIAI EGYESÜLETÉNEK

✠ 1891-IKI ✠

ÉVKÖNYVE.

ÖSSZEÁLLITOTTA

Dⁿ LÖW SÁMUEL

EGYESÜLETI PÓSBÍRÓ.

BUDAPEST

MEZSI ANTAL KÖNYVNYOMDÁJA

1891.

A balneológiai egyesület alapszabályai.

1. §. Az egyesület megalakulása

A budapesti kir. orvosegyesület balneológiai bizottsága által 1890. évi október hóban rendezett országos balneológiai értekezlet egy balneológiai egyesület alakítását elhatározván, ezen határozat az orvosegyesület közreműködésével foganatosított.

Az egyesület az alapszabályok megállapításának napján — azoknak helybenhagyása feltételezésével — megalakul.

2. §. Cél.

A magyar szent korona országainak balneológiai egyesülete.

3. §. Székhely.

Budapest.

4. §. Cél.

Az egyesület célja:

a) a balneológiát és annak segédtudományait művelni és népszerűsíteni;

b) a hazai fürdőket és ásványvizeket ismertetni és irántuk érdekeltséget kelteni;

c) a hazai fürdők és ásványvizek kezelésének javítását célzó rendszabályokat javaslatba hozni;

d) a hazai fürdők közös érdekeit erkölcsi támogatás útján előmozdítani;

e) a fürdőorvosokat, fürdőtulajdonosokat és bérőket egymaguk közt, valamint a gyakorló orvosokkal érintkezésbe hozni.

5. §. Elérők.

Céljai elérésére:

a) évenként legakább egyszer, lehetőleg tavaszkor, rendszerint székhelyén, balneológiai kongresszust tart;

- 4 -

b) ezen kongresszusok tárgyalásairól szakzerű jelentéseket tesz közzé;

c) tagjainak megbízást ad, egyes fürdőhelyek vagy ásványviz-kezeléseket megvizsgálni;

d) munkálkodása közben felmerülő tapasztalataira és észleléseire az ásványviz- és fürdővállalkozók, valamint az illetékes hatóságok és a közönség figyelmét felhívja;

e) új gyógyhelyek, fürdők és forrástelepek berendezésénél, kívánatra, szakzerű tanácsot ad;

f) minden rendelkezésére álló eszközzel iparkodik a hazai fürdőügy felvirágztatását előmozdítani;

g) a budapesti kir. orvosegyesülettel a kapcsolatot fenntartja és évi jelentéseit tudomásvétel végett ezen orvosegyesületnek megküldi.

6. §. Az egyesület tagjai.

a) a budapesti kir. orvosegyesület által két-két évre kiküldendő 25 egyesületi tag;

b) rendes, c) tiszteletbeli tagok.

Az egyesület rendes tagjai:

1) a belépésre jelentkező fővárosi, vidéki és fürdőorvosok;

2) balneológiával és rokon-szakkákkal tudományosan foglalkozók,

mindenek 2 forintnyi tagdíjjal;

3) a fürdő- és ásványviz-tulajdonosok, bérlők, ásványviz-kereskedők és balneochémikusok — ugyancsak 2 forintnyi évi tagdíjjal és az általuk alkotandó gazdasági osztályban 10 frnyi érdekeltiségi díjjal.

A rendes tagok felvétele fölött az igazgató-tanács határoz; a belépés 3 évre kötelező. A kik kilépési szándékukat legalább 8 hónappal a 3 év lejárása előtt írásban be nem jelentik, ismét 3 évre rendes tagokul tekintetnek.

Tiszteletbeli tagokul oly hazai egyének választhatók meg a közgyűlés által, kik a magyar fürdőügy terén kiváló érdemekkel bírnak.

7. §. A tagok joga.

Az egyesület összes tagjai az egyesület ügyein részt vehetnek, annak kiadványaiban részesülnek, a közgyűlésen szavazójoggal bírnak és egyesületi tisztviselőkül megválaszthatók. A tag-

ságból eredő jogokat a hatóságok, testületek, intézetek és társaságok, az igazgatótanácsnál bejelentett képviselők által is gyakorolhatják.

8. §. Az osztályok.

Az egyesület rendes tagjai két különálló osztályt, u. m. orvostudományi és gazdasági osztályt képeznek, melyek külön ügykörrel bírnak.

A 6. §-ban a) valamint b), a) és b) alatt felsorolt rendes tagok a balneológiai egyesület orvostudományi osztályába tartoznak, a b) γ) alatt említett tagok a gazdasági osztályt alkotják.

Az osztályok saját körükben önállóan foglalkoznak a hazai fürdőügynek orvostudományi és gazdasági természetű kérdéseivel, külön osztályüléseket tartanak, de az egyesületen kívül álló körökkel csak az egyesület közös elnöksége és igazgatótanácsa útján érintkeznek.

9. §. A kongressus.

A kongressus egy tudományos balneológiai kérdésekkel mint fürdő-gazdasági ügyekkel foglalkozik; szerkezetéről külön ügyrend intézkedik.

10. §. Az egyesület igazgatása.

Az egyesület ügyeit végzik:

- a) a közgyűlés;
- b) az osztályok;
- c) az igazgatótanács;
- d) a tisztviselők.

11. §. A közgyűlés.

Rendes közgyűlés évenként egyszer tartatik, és pedig a tavaszra egybehívandó kongressus alkalmával. Határnapját az elnök legalább 15 nappal előbb a tagok tudomására hozza.

Rendkívüli közgyűlést szintén legalább 15 nappal előbb kihirdetve, az elnök, az igazgatótanács határozata vagy 20 tagnak írásbeli indokolt kívánata folytán hívhat egybe.

Közgyűlés tartásához a jelenlevő tisztviselőkön és az igazgatótanács tagjain kívül legalább husz tagnak kell jelen lenni; ellenkező esetben legalább 8 napi határidővel új ülés hirdettetik, melyben a jelenlevők határoznak.

Érvényes határozatok szótöbbséggel hozznak.

Egyenlő szavazatok esetében az elnök dönt.

A jegyzőkönyveket az elnökön és főtitkáron kívül a hitelesítésre kiküldötte két tag írja alá.

12. §. *A közgyűlés tárgyai.*

a) a főtitkár jelentése az egyesület működéséről;

b) a pénztáros jelentése, a felmentvény megadása és a jövő évi költségvetés előterjesztése;

c) indítványok az igazgatótanács vagy az egyes tagok részéről; utóbbiak indítványai a közgyűlést megelőzőleg legalább 10 nappal írásban és indokolással az igazgatótanácsnak bemutatandók; a be nem mutatott indítvány tárgyalás alá nem vehető, hanem az igazgatótanácshoz tétetik, mely arról a legközelebbi gyűlésen jelentést tesz;

d) az alapszabályok esetleges módosítása. Ide vonatkozó indítványok csakis rendes közgyűlésen tárgyalhatók. Ezen indítványok a közgyűlést megelőzőleg legalább 8 hónappal írásban és indokolással az igazgatótanácsnak bemutatandók. Érvényes határozatok hozatalára a szavazatok két harmada kívánatlik meg;

e) az alapszabályokban megjelölt választások.

13. §. *Az osztályülések.*

Az egyes osztályok szükséghez mérten külön szaküléseket tarthatnak.

14. §. *Az igazgatótanács.*

Az igazgatótanács áll az elnökből, az osztályok elnökeiből, a főtitkárból, az osztályok jegyzőiből és választmányáiból, melyek mindegyikéhez 10 tag tartozik.

Az igazgatótanácsot az elnök, belátása szerint, évenként azonban legalább kétszer hívja össze.

Ugyancsak igazgatótanács-ülés tartandó, ha a tanács legalább 5 tagja ez iránti kívánságát az elnöknél írásban és indokolva bejelenti.

Határozathozatalra az elnökön és a főtitkáron kívül legalább 5 tag jelenléte szükséges; határozatra képtelenség esetén, 8 napi határidővel, új ülés hívatik össze, melyben az igazgatótanács, tekintet nélkül a jelenlevők számára, érvényesen határoz.

15. §. *Az egyesület tiszviselői.*

Az egyesület tiszviselői: egy elnök, két osztályelnök, kik egyszerűen mind az egyesület alelnökeinek tekintetnek, egy főtitkár, két osztályjegyző, egy pénztáros.

Az elnököt és a főtitkárt a közgyűlés az egyesület orvos-tagjai közül, a pénztárost az igazgatótanács a gazdasági osztály tagjai sorából, titkos szavazással, általános szótöbbséggel választja.

Minden osztály a maga kebeléből választ elnököt és jegyzőt és 10 tagból álló választmányt titkos szavazattal, általános szótöbbséggel. Az orvostudományi osztály a választmányi tagok felét az orvosegyesület által kiküldött tagok köréből választja.

Ugy az összes tiszviselők, mint a két választmány tagjai két évre választatnak; a tisztségből kilépők azonban újólág megválaszthatók.

16. §. *A tiszviselők hatásköre.*

Az elnök képviseli az egyesületet a hatóságokkal szemben, vezeti az egyesület működését az alapszabályok értelmében s élkodik a közgyűlés és az igazgatótanács határozatainak pontos végrehajtása fölött; a kongressuson, a közgyűlésen és az igazgatótanács ülésén elnököl.

Az elnököt első sorban az orvostudományi osztály elnöke helyettesíti.

Az alelnökök, mint az egyes osztályok elnökei, az osztályok ügyeit vezetik.

A főtitkár az egyesület ügyeit az alapszabályok és az igazgatótanács határozatai értelmében elintézi, az egyesület kiadványait szerkeszti.

A jegyzők az osztályokban a jegyzői teendőket végzik; a főtitkárt első sorban az orvostudományi osztály jegyzője helyettesíti.

A pénztáros az egyesület vagyonát kezeli.

17. §. *Az egyesület feloszlása.*

Az egyesület feloszlására vonatkozó indítványt legalább 30 tagnak kell aláírni. Ez indítvány tárgyalására, legalább 15 napi határidővel, külön, nyilvánosan kihirdetett közgyűlés hívandó egybe. Az indítvány elfogadására az egyesület összes tagjainak háromnegyed szótöbbsége szükséges. Ha az egyesület tagjainak

— 8 —

háromnegyed része meg nem jelent a közgyűlésen, az elnök 90 nap alatt újabb közgyűlést hív össze, melyen a jelenlevők háromnegyed szótöbbsége határoz.

A feloszlás esetében a közgyűlés határoz a fölött, hogy az egyesület vagyona hova fordíttassék.

Az egyesület feloszlásán és a vagyon hováfordítása iránt szabályszerűen hozott határozatok foganatosítás előtt a m. kir. belügyminiszterium elé terjesztendők.

18. §. Állami ellenőrség.

Az 1875. évi május hó 2-án 1508. eln. sz. alatt kelet az egyletekre vonatkozó belügymin. szabályrendelet 9. pontjához képest: az egyesület azon esetben, ha az alapszabályokban meghatározott czélt és eljárást, illetőleg hatáskörét meg nem tartja, a kir. kormány által, a mennyiben további működésének folytatása által az állam vagy az egyesületi tagok vagyoni érdeke veszélyeztetnék, haladéktalanul felfüggesztetik, a a felfüggesztés után elrendelendő szabályos vizsgálat eredményéhez képest végleg fel is oszlattatik vagy esetleg az alapszabályok legpontosabb megtartására, különbeni feloszlás terhe alatt köteleztetik.

Az alapszabályok helybenhagyása.

50,360. szám
V/10.

Látta a magyar királyi belügyminiszter oly megjegyzéssel, hogy az alapszabályok módosítása tárgyában netán hozandó közgyűlési határozatok jóváhagyás végett a m. kir. belügyminiszteriumhoz felterjesztendők.

Budapestén, 1891. évi július hó 28-án.

A miniszter meghagyásából

Liptay,
ministeri osztálytanácsos.

Az egyesület azonnal komoly aktivitást mutatott fel. 1891. október 8-án levelet írtak gróf Szapáry Gyula miniszterelnöknek, „a fürdőfelügyelői intézményt törvényhatóságilag megteremteni kegyeskedjék”. Ugyanaznap gróf Csáky Albin vallás- és közoktatásügyi miniszternek, „a balneologia tanítása iránt egyetemeinken”. Még Baross Gábor kereskedelmi miniszterhez és gróf Bethlen András földművelési miniszterhez is intéztek folyamodványokat.

Az egyesület az első kongresszustól kezdve minden alkalommal Évkönyvet (24. kép) jelentetett meg. Ez mindig az alapszabályokkal kezdődik (érdekes a többes szám használata). A hitelesség és tanulmányozhatóság kedvéért az alapszabály mind a hat oldala fakszimilében olvasható (25–30. kép). Az Évkönyvben mindig szerepelt a teljes tagnévsor. 1891 és 1916 között 25 Évkönyv jelent meg (két év összevont kötetben volt). Az összeállítás mindig a főtítkárok dolga volt, így 1905-ig 14-szer Lőw Sámuel, utána 11-szer Vámosy Zoltán neve szerepelt ebben a minőségben a címlapon, majd hosszú szünet után 1941 és 42-ben Moll Károly.

A Magyar Szent Korona Országai Balneologiai Egyesületének kiadványai közül az egyik legnagyobb vállalkozás a Boleman István által összeállított Magyar gyógyfürdők és ásványvizek (Bp. 1892) című munka volt, amelyet 6000 magyar, 3000 német és 1000 francia nyelvű példányban nyomtattak ki és igen nagy sikerrel terjesztettek. A kedvező fogadtatás titka az volt, hogy a szerző „oly kiváló szakértelemmel járt el, hogy a kis munkának, mely a legszebb analíziseket tartalmazza ... nemcsak gyakorlati, de tudományos értéke is van... “

A II. Magyar Balneologiai Kongresszus Budapesten, 1892. április hó 6-án, 7-én és 8-án volt. A tagok száma 174 + 59-re emelkedett. Bókai Árpád „A hazai és külföldi ásványvizek összehasonlítása”, Pap Samu (Alsó-Tátrafüred) „A női ivarszervek betegségeinek gyógyításáról fürdőkkel” előadást tartotta meg.

III. Magyar Balneologiai Kongresszus 1893. március 20., 21., 22. Az Évkönyv, mint mindig, ismét az alapszabály ismertetésével kezdődik. Taglétszám 209 + 66. Közgyűlés március 20-án. Bókai Árpád személyében új elnök az orvostudományi osztályon, a gazdasági osztályon maradt Schwimmer (Lipik). Lengyel Béla egyetemi tanár előadása „A kolopi kénesforrás”. A tiszasülyi fürdőről tehát már akkor szóltak.

IV. MBK. 1894. III. 12., 13., 14. Tagság: 228 + 68. Igen érdekes dokumentum az egyesület (rövidített) fejlécével, iktatószámával és teljes kiírású, de egyszerű pecsétjével ellátott, a főtítkár kézírásával (!!),

BALNEOLOGIAI EGYESÜLET.

167. szám.

Budapest, 1894. február 23.

Nagyszeged Dr. Rékly Károly Tiszórád, a kúrási kör. egyesület elnöke, helyén.

Nagyszeged Elnök úr!

Van szerencséd jelenteni, hogy a IV. magyar balneológiai kongresszus f. é. szeptember 13-án, 14-én is 14-én fog megtartatni. Bár az egyesület egyes rendezőjei túlnyomórészt kaptak, mégis arra hívjuk Nagyszegedet, hogy a kongresszus megtartásánál idejében az egyesület legközelebbi rendezésénél megjelent. Szíveskedjél.

Hívati iraslatot

A MAGYAR SZENT KORONA ORSZÁGAINAK
BALNEOLOGIAI EGYESÜLETE

M. Löw László,
főtitkár.

L. Trappay János
elnök.

Megjegyzés:

Megjegyzés a balneológiai egyesület közgyűlésére és a balneológiai kongresszusra.

MAGYAR FÜRDŐK
ÉS
ÁSVÁNYOS VIZEK

AZ EZREDÉVES ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁS

ALKALMÁBÓL

A MAGYAR SZENT KORONA ORSZÁGAI BALNEOLÓGIAI
EGYESÜLETÉNEK MEGHÍZÁSA FOLYTÁN

†

ÖSSZEÁLLÍTOTTA:

DR. BOLEMAN ISTVÁN

ORVOSI TUDÓSNY, AZ ORVOSI TUDÓSNYOK ÉS TUDÁSOK TANÁCSÁNA TAGJA, VITAIKAI ÁLLAMTUDÓSNY.

BUDAPEST

KIADJA A MAGYAR BALNEOLÓGIAI EGYESÜLET.

1904.

UNGARNS CUROORTE UND MINERALQUELLEN

ANLÄSSLICH DER MILLENÄR-LANDES-AUSSTELLUNG

IM AUFTRAGE DES UNG. BALNEOLOGISCHEN VEREINES

ZUSAMMENGESTELLT

VON

Dr. STEFAN v. BOLEMAN

Ungl. Rath, Mitglied der Landesversammlungen, Balneus in Vörsy.

BUDAPEST.

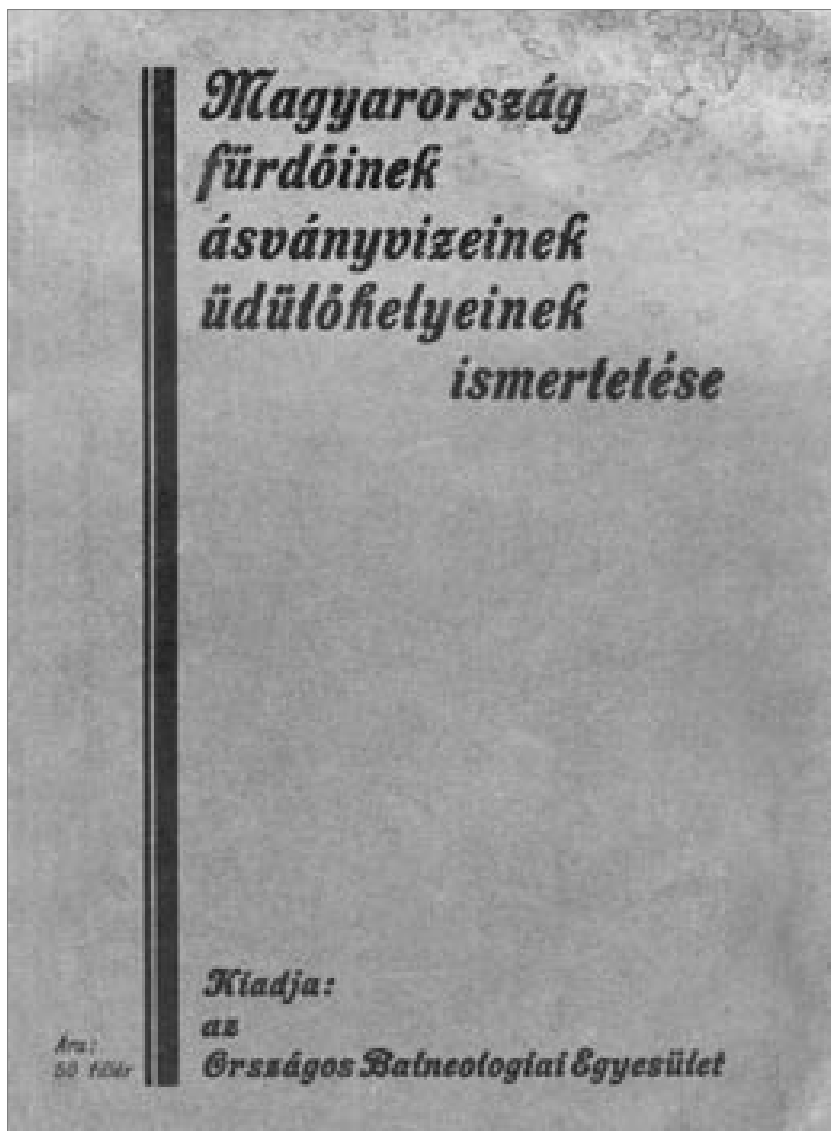
HERAUSGEBEKEN VOM UNGARISCHEN BALNEOLOGISCHEN VEREIN.

1896.

34. kép A Balneológiai Egyesület német nyelvű kiadványa (szerző tulajdona)

a nagy hírű szülész-nőgyógyász elnök aláírásával elküldött levélének másolata. A levél dr. Kétli Károlynak, mint a Királyi Orvosegyesület elnökének szól meghívásként a IV. Magyar Balneológiai Kongresszusra. (31. kép). Tiszteleteti tagok lettek: Chyzer Kornél miniszteri tanács, Korányi Frigyes, Than Károly. Rómában április végén nemzetközi orvosi kongresszus lesz, erre Schwimmer, Pap egyetemi tanárok és Lichtenberg Kornél magántanár delegálása. Már az ezredéves országos kiállításon való részvételről tárgyalnak!! Előadás: Stiller Bertalan egyetemi tanár:

35. kép Egyesületi
füzet 1932-ből
(szerző tulajdona)

„A magaslati égélj hatása Basedow-kórnál”. Bosányi Béla fürdőorvos: „Budapesti Szent Lukács”, valamint a hévízi kezelés tartama 3-4 hetes kúrák. Weisz Ede: „A pöstyéni munkáspensionátus”. Orvos – kényszer fürdőkről is esett szó. Az eszmeccserének nevezett vita során ezt Tauffer nagy fontosságúnak találta.

V. MBK Budapest, 1895. márc. 31., április 1. és 2. A tovább gyarapodó taglétszám 239 + 73. Mint minden alkalommal pontos felsorolás az Igazgatótanácsról, mely a.) Tisztviselőkből és b.) Választmányból áll.

Úgy értelmezhető, hogy az előbbieket fizetést kaptak. Az Igazgatótanács felterjesztése Hieronymi Károly belügyminiszterhez, közte a 2. pont: „a fürdőkön űzött prostitúció”. „A nagyobb fürdőket az idény alatt tömegesen elárasztják a prostituált nők, akik közül azonban csak kevesen vallják be valódi foglalkozásukat..., a többi különféle címek alatt a nők szobaleány, pincérnő, fodrásznő, varrónő, stb. űzi mesteriségét”. Mint minden kongresszuson, utoljára Boleman István összeállítására: „A magyarországi fürdők látogatottsága 1894”, ekkor már 146 helyről gyűjtött adatok alapján.

Az ezredfordulóra az egyesület kiadásában jelent meg Boleman István könyve magyarul (32. kép) és németül (33. kép).

„*Felhívás a Balaton mentén működő orvosokhoz*” című írásban olvasható: dr. Lenkei Vilmos Dani almádi fürdőorvos, az Országos Balneologiai Egyesület felszólítására az 1909. évi kongresszuson referáló előadást tart a „Balatoni fürdőzés általános hatásairól.” Tíz kérdésből álló, tapasztalatokra vonatkozó körkérdést intéz a Balaton mentén működő orvosokhoz annak érdekében, hogy előadásában a lehető legtöbb tapasztalatra és véleményre támaszkodhasson.

Évkönyv 1910. Összeállította Vámosy Zoltán. Az Igazgatótanács tisztviselői: elnök Bókay, alelnökök Ángyán, Pap Samu, főtitkár Vámosy, orvostudományi osztály jegyző: Rottenbiller Ödön, gazdasági osztály: Weisz Ede. Pénztáros Édeskuty Jenő. A választmányban utoljára Tauffer és Lőw. Tagság 353 + 65 = 418. Congressus 1910. április 16-17. Ekkor Dalmady Ó-Tátrafüred-ről és Lenkei V. Dani is előad.

1911. Változás: a gazdasági osztály jegyzője Safranek János Tusnád. Smialovszky Valér-ról kiderül trencsényi főispán. Tagok között Barla-Szabó József. 354 + 72 = 426

1912. Taglétszám: 352 + 73 = 425 Választmány: Arányi, Bosányi, Jakab, Jármay, Grünwald Mór (Szliács), Gerlőczy, Hainiss, Hankó, Lenkei, Reich. Olvasható Schulhof Vilmos indítványa a fürdőorvosi tiszteletdíjak bírói megállapításáról.

1913. 328 + 77 = 405. Köztük Pesti Alfréd (az Orvosi Almanach kiadója) is. A tagok között egyetemi tanárok (rendkívüliek és magántanárok nincsenek felsorolva!). A két hazai orvoskarról, tehát vagy Budapestről, vagy Kolozsvárról jöhetnek, utóbbiak K.-val jelölve. Bársony János, Bókay Árpád, Dollinger Gyula, Grósz Emil, Jendrassik Ernő, Kétly Károly, Korányi Sándor, Liebermann Leó, Marschlakó Tamás K., Müller Kálmán, Preysz Hugó, Réczey Imre, Rigler Gusztáv K., Szabó Dénes K., Udránszky László, összesen: 15 nyilvános rendes egyetemi tanár.

1914. Csúcs a taglétszámban: 431. A fürdők látogatottságát ekkor már mindig Lőw Sámuel állította össze.

Utolsó Évkönyv **1915–16-ból.** Tisztségviselők: elnök Bókay, főtitkár Vámosy, alelnökök Ángyán, Pap Samu, osztály jegyzők Dalmady és Weisz. Választmány: Arányi, Bosányi, Jakab, Jármay, Hainiss, Hankó, Liebermann, Reich, Schulhof Vilmos, Szörényi Tivadar (Bártfa) A 25. Közgyűlés a Kongresszus április 8-i napján.

Értelemszerű, hogy **1920** után az egyesület nevéből elmaradt „A magyar szent korona országaink” kitétel, s csak az Országos Balneológiai Egyesület maradt meg, abból is többnyire csak az utóbbi két szót használták.

1929-ben példamutató egyesületi tevékenység a németnyelvű könyv kiadása (34. kép). Mint ahogy az irodalom jegyzékből is kitűnik, Dalmady Zoltán állította össze a 163 oldalas ismertető könyvet. Az előszó elmondja, hogy az egyesület azzal a céllal alkotta meg a kiadványt, hogy az 1929 évi nemzetközi kongresszus résztvevőit kellően tájékoztassa Magyarországon balneológiai értékeiről. Rausch Zoltán, Benczur Gyula, Vámosy Zoltán, Kunszt János, Dalmady Zoltán, Schulhof Vilmos (iszapkezelés a magyar gyógyhelyeken), Báthory Aladár miniszteri tanácsos és Máday Lajos mérnök írták az egyes fejezeteket.

Az egyesület által kiadott „Magyarország fürdőinek ásványvizei-nek üdülőhelyeinek ismertetése” **1932-es** füzetének (35. kép) előszavából megtudhatjuk, hogy nagyszerű kezdeményezés a megelőző évben történt először. „Az Igazgatótanács megbízásából összeállították: Frank Miklós dr. főtitkár, Kunszt János dr. és Rausch Zoltán dr. az igazgatótanács tagjai” tünteti fel a belső címloldal. Kisebbségben az **1936-os V.** kiadás is ismert. Néhány eddig még nem említett név a füzetből. – Fürdőorvos Balatonföldváron dr. Molnár Elek, Fonyódbélatelepen dr. Szalay Elemér, Füzfőn dr. Sebestyén Imre, Siófokon dr. Pick Benő, dr. Hegedűs Béla, dr. Hets Endre, dr. Kertész Dezső, dr. Lászlóffy Dezső, Budapesten a Császárfürdőben dr. Takács Ferenc Jenő, Széchenyiben dr. Mayer Árpád, ekkor Szent Lukács-gyógyfürdőben főorvosok dr. Gerő Ármin és dr. Bilkei Pap Lajos (Papp-nak írva!!), osztályos orvosok dr. Csillag Vera és Dicker Mihály - ami bizonyosságot ad arra nézve, hogy ez Dányi korábbi neve, Dunaalmás dr. Antal Pál, Esztergom dr. Gönczy Béla, Görömbölytapolca dr. Mészáros Ferenc, Harkány dr. Saortay Árpád, Pét dr. Zwickl Pál, Szolnok (Tisza-szálló) dr. Fontányi Sándor és dr. Wagner Ferenc, Balf-on dr. Wosinski István fürdő tulajdonos.

Érdemesnek tűnik a nagyhírű és ekkor 80 éves Tauffer Vilmosnak a 40. kongresszuson elmondott beszédét teljességében közreadni, természetesen eredeti helyesírással.

VISSZAPILLANTÁS A MAGYAR BALNEOLÓGIA MÚLTJÁRA

(Ünnepi beszéd: elmondotta Tauffer Vilmos az Országos Balneológiai Egyesület 40 éves jubilaris közgyűlésén). Orvosi Hetilap, 75. évfolyam, 18. szám, Budapest, 1931. május 2.

A megtiszteltetést, hogy a Balneológiai Egyesület negyvenedik évfordulója alkalmával a múlt idők emlékeit kegyeletes módon szemeik elé vezessem, csak részben foglalhatom le a magam részére, mert úgy érzem, hogy pusztán csak megszemélyesítője vagyok azoknak, kik az Egyesület megalapításában velem annak idején együtt dolgoztak, kik sajnos, jó részben már elköltöztek az élők sorából. Szolgáljon vigaszomul, hogy szerencsére még elég számosan vannak közöttünk az akkoriak közül olyanok, kik velem együtt örvendeznek e napnak. Az én érdemem legfeljebb annyi, hogy az előlegezett közbizalomnak erőmhöz képest igyekeztem megfelelni, hogy igaz szeretettel kezeltem az ügyet és hogy szerencsés voltam veterán munkatársamat, Lőw Sámuelét már a kezdet idején főtítkárral megnyerni. Hogy Ő miként felelt meg feladatának, tanusítja az a tizenöt kötet, mely a „Balneológiai Egyesület Évkönyve” címén Egyesületünk fejlődésének történetét 1891-től 1905-ig tartalmazza.

Keveseknek adatott, hogy valamely intézmény kezdeményezői negyven év múlva visszatekintve, kezdeményezésüket ugyanazon kezekben fejlődve, nagyranövekedve láthassák meg, úgy amint az a Balneológiai Egyesületben ez alkalommal részünkül jutott.

Hála és kegyelet kötelez ilyenkor minket, élőket, hogy visszavarázsolva emlékezetünkbe a letelt hosszú időt, ismerjük el azok érdemeit, kik a magvetők voltak, kiknek hazafias buzgólkodása megteremtette a milliót, melyből az intézmény magja fakadt és negyven év alatt a fejlődésnek útján haladt.

Vámossy Zoltán, igen tisztelt elnökünk, klassicus forrástanulmány alapján megírta és congressusunkon, 1897-ben felolvasta a balneológiai ügyeknek ősidőktől való történetét; Győry Tibor államtitkár pedig 1902-ben, a magyar ásványvizek fejlődésének történetét hazánkban. A budapesti kir. Orvosegyesület annalesseiben is messze nyúlnak vissza e kérdésnek gyökerei, mert nem negyven év, hanem több, mint egy század előtt már voltak férfiak, kik hazánk szunnyadó forráskincseit

fürkészték: Kitaybel, Schusztér János, Tognio egyetemi orvostanárók a 19-ik század elején foglalkoztak ez ügygel és közülük különösen az utóbbi, vagyona tetemes részének feláldozásával is igyekezett e rejtett kincsek feltárására, míg utóbb, 1842-ben, elkeseredve munkája sikertelenségén, érzékeny búcsút vett az üggytől.

A közvetlen előttünk járt nemzedék, mintegy hat évtized előtt a kir. Orvosegyesületben, Fürdőügyi Bizottság címén, idősb. Bókay János és utóbb Korányi Frigyes elnökletével, úgy orvostudományi, mint nemzetgazdasági érdekeink felvirágoztatásán kitartással fáradoztak.

Abban az időben volt ez, amikor a gőz, villany és a könnyű közlekedés lehetőségei, Európa-szerte a messze tájak felkeresése végett útra keltette a művelt világot; amikor megindult a népvándorlás a tengerpartok, a havasi tájak szépségei felé, meg a gyógyfürdők áldásainak felkeresése útján; amikor a nagy mozgalom nyomán új iparok keletkeztek a bőséges kereslet kielégítésére; amikor mérhetetlen gazdagodás forrásai nyíltak meg azon boldog országok és népek számára, ahol és akik között, a kor hívó szavának megértésében az idegenvonzó kultúra már készen állott; amikor nemcsak az érdekeltségek, hanem az államkormányok is felismerték e dolgok nemzetgazdasági jelentőségét és törvényhozásukban, pénzügyi politikájukban, közlekedési intézményekben, nemcsak saját dominiumaik érdekeit tartották szem előtt, hanem a magánvállalkozás legbőkezűbb támogatásával is céltudatos fürdőpolitikát követtek, jól felfogva, hogy mindezek útján a nemzeti vagyonszaporodásnak érdekeit szolgálják. Így volt ez a nyugati államokban mindenütt, bőséges eredményt biztosítva a XIX-ik század közepétől kezdve a magán- és az állami vállalkozásoknak.

Hiszen igaz, hazánkban akkoriban sem hiányoztak a világrámlást megértő férfiak, de sajnos, jóformán csak az orvosok között, kiknek felvilágosító és ébresztő szava vajmi kis körben hangzott el, mert hiányzott hozzá a közfelfogás; de hiányoztak hozzá a civilizált világban akkor már magasan hullámzó kulturális meg anyagi előfeltételek is, amelyek vonzást gyakoroltak az üdülést, gyógyulást és szórakozást kereső idegenekre.

Hazánkban az első államférfiu, aki a kor intőszavát megértette Trefort Ágost kultuszminiszter volt, aki Markusovszky Lajos, Korányi Frigyes, Bókay János és Balogh Kálmán szellemkörében élve, a fennhatósága alá tartozott alapítványi birtokokon fekvő fürdőkben, reformokat igyekezett kezdeményezni és a hatáskörén kívül álló, de államtulajdonban levő fürdő és forrásbirtokok fennhatóságaira is serkentően hatott.

Hogy milyen kicsiny részletekre is kiterjedt Trefort figyelme a 70-es, 80-as években, mutassa egyetlen kis példa, t. i. az, hogy miképpen csinált énbélőlem balneológust. Ugy történt, hogy tanári kineveztetésem alkalmával, 1881. júliusában, legelső feladatommá tettem, az alapítványi tulajdont képező Buziás fürdőt meglátogatni, memorandumba foglalt jelentést kívánva meg, hogy mit kellene tenni Buziáson, mint nőifürdőnek modernizálása és fejlesztése érdekében. Ugy látszik, hogy benyújtott memorandumom designált utóbb a királyi Orvosegyesület Fürdőbizottságának elnöki tisztségére, amikor Korányi, az Országos Közegészségi Tanács elnökévé történt kineveztetése alkalmával, e tisztségétől visszalépett.

A Balneologiai Egyesület negyven év előtti megalapításának napjait idézve vissza emlékezetemben, mélabús hangulat vesz erőt rajtam, mert visszarezeg lelkemben az a szép idő, az a szellem, mikor a nemzet fellendülés, a haladás minden terén virult, amikor nemcsak az ipar, nemcsak a kereskedelem lendült fel, hanem a tudományos világ is lelkesült, mert minden téren siker követte a tetteket; amikor hazánk közéletében a tekintély és érdem elismerése még igazságos volt; amikor az emberek még szerették egymást; amikor a politikai életben a 67-iki kiegyezés után még itt voltak azok a nagyok, kik világszemléletük és európai műveltségük hatásával azt az ábrándképet keltették, hogy hazánk, sietve, a művelt nemzetek szintjére emelkedett fel; amikor a Nagyok vezetésén a nemzetet a demagógia és a félműveltség még nem rontotta le a tekintélytiszteletet és a szellemi és anyagi javak birtoklása derült kedélyű világot teremtett körületünk; amikor az enciklopedicus műveltség még széles köröknek volt tulajdona, amikor még az alig letelt Biedermejerkor egyszerűsége visszasugárzott az emberek lelkületébe; amikor az elégedettség és családi élet bensősége meleggé varázsolta az otthont.

Akkorában a magyar orvosoknak a hygienés ügyek iránt való érdeklődése kiterjedt a balneologiai kérdésekre is; az Orvosegyesület vezetősége a nagy fellendülés idején megértette, hogy a balneológiának tudományos kultusza csak egyik fele az ügyeknek, a másik t. i. a gazdasági rész, vezető nélkül a levegőben lóg és hogy a fürdőtulajdonosok, a források birtokosai, a forrástermékek üzleti része és az állam, mind, csak a maga szempontjából nézi az ügyet; a község a maga érdekeit tekintti, a finánc az adózás forrását látja benne, a nagyközönség pusztán a nyári mulatozás helyének tartja, a főszolgabíró kiskirályságának nyári residentiáját bírja a fürdőben. A Császárfürdőben és Balatonfüreden az Anna-bál idején a félország nyári találkozóját ünnepelte amikor a

vidéki intelligencia fiatalsága özönével gyűlt oda; a cigányzene, a dári-dó és a nagy kártyacsaták ideje volt ez, ősidők óta.

Ámde ismerjük el, hogy volt eme dolgoknak mélyreható üdvös oldala is, t. i. az, hogy a nemzet vezetőférfiai – régi hagyományokhoz híven, e helyeken találtak nyaranta és itt beszéltek meg az ország ügyes-bajos dolgait.

Szép volt ez önmagában, amikor az emberek átöröklött lelki világuk igényei szerint mulattak és gondtalanul éltek; oly szép volt ez a patriarkális élet, hogy nem hagyták magukat abban zavartatni; hiszen a természet áldása megadott mindent ami a kedélyes életnek tartozéka: bort, bűzát és a luculusi életnek minden kellékét.

E boldog élet közepette ügyet sem vetettek arra, hogy mi megy végbe Pozsonyon túl a nagyvilágban; hogy a balneológiai érdekek kultusza ez alatt a nemzetek vagyongyarapodásnak forrásává fejlődött ki: Wiessbaden, Homburg, Kissingen, Schwalbach, Karlsbad, Marienbad, Gasteni, Báden, stb., stb. világhírűvé vált helyek, ebben az időben nyerték meg népszerűségüket és a tudomány segítségét is hygiénes jelentőségük kiépítésében, amikor az eddig pusztán empirias természetű gyógytényezők tudományos megalapozást nyertek: hydrotherapia, elektrotherapia, klimatotherapia, balneotherapia, stb. therapia – ezekben az évtizedekben nyert tudományos alapot, melyeknek áldásait a magyar orvosi ifjúság kiválóan az osztrák egyetemeken ismerte meg. Ezek után csak természetes, hogy a következő évtizedek orvosgenerációja hazánkban az idegen országok kultuszát ültette át társadalmunk azon vékony rétegébe, amelyik vagyonossága és világismerete révén – annak befogadására és követésére már érett volt.

Ebben a társadalmi légkörben merült fel a budapesti kir. Orvosegyesület kebelében a gondolat, hogy minálunk is össze kell gyűjteni azokat a tényezőket, melyek a források és fürdőkben rejlő nagy nemzeti értékek szolgálatára hivatottaknak látszanak, elsősorban a tudomány embereit és ezekkel kapcsolatban a közvetlenül érdekelt fürdő és forrástulajdonosokat, meg az államot is.

Az első eszmecsere e tárgyban – mint olyan sok más az orvostanárok Markusovszky társaságában, a ma is fennálló szombatesti társaság fehér asztalánál indult meg és csakhamar a Damjanich-utcai Töröknyaralókert gloriájában találta meg folytatását. E helyeken kristályosodott ki a gondolat, hogy egységes vezetés alatt, két osztály működjék a közös testületben, t. i. a mostan is fennálló orvosi és gazdasági osztály, az Orvosegyesület patronátusa alatt, a Magyar Szentkorona-országi-

nak Balneologiai Egyesülete címén, mely az orvostudomány és gazdasági érdekeket külön-külön tárgyalva, a tudományt congressusaiban, a közös érdekű ügyeket pedig évi közgyűléseiben, közös erővel vezesse a cél felé.

Nem kis dologról volt szó, olyan szerkezetet kellett találnunk, mely heterogen elemeket: a kir. Orvosegyesület tagjait, a fővárosi és vidéki orvosokat, természettudósokat, jogászokat, fürdőtulajdonosokat, kereskedőket és más érdeklődőket az állam támogatásával egyesíthessen közös célra kebelében.

Az előmunkálatok után, első congressusunkat 1890. október 23-án tartottuk meg, öt pontban foglalva össze azokat a tényezőket, amelyek közegészségügyi, orvosi, balneopolitikai, nemzetgazdasági és az érdekeltségi szempontokból fontosnak látszottak. Mindezen szempontokból összefoglaló előadására Than Károly, Fodor József, Chyzer Cornél és Bolemann István vállalkoztak. Ez a négy érdemes férfiú volt az, aki előadásával az egyesületnek úgy be-, mint kifelé már megindulásakor tekintélyt adott. Tisztelettel kell megemlékeznem már e helyen Papp Samu collegánkról is, ki a kezdet első napjaitól évtizedeken át, mint a gazdasági szakosztálynak előbb titkára, utóbb elnöke, szorgos munkával szerzett érdemeket egyesületünk fejlődésében.

Végigtekintve az első 15 év történetén, melyet Lőw Sámuel főtitkár évkönyveinkben nagy szorgalommal örökített meg, lelki megalégedést éreztem, mert megtaláltam benne eredetileg kitűzött programunk fejlődésének lépésről-lépésre való haladását. Tevékenységünkben az első csoport férfiai között találjuk: Cyzer Cornélt, Than Károlyt, Fodor Józsefet, Bókay Árpádot, Bolemann Istvánt, Gerlóczy Zsigmondot, Ladik Gusztávot, Smialovszky Valért, Hankó Vilmost, Oelhofer Henriket, Édeskuty Lajost, Papp Samut, Schwimmer Ernőt, Sontagh Miklóst, Probstner Arturt és másokat, mindmegannyi elismert jelességet munkakörében, kik lelkesen támogattak az ügy szolgálatában.

A sikereket – ha ilyenek voltak -, annak kell tulajdonítanom, hogy szervezetünk szerencsés formában lett kiépítve, mert minden oldalról nevelőhatással volt és prosperálása sem függött az egyes vezető esetleg mulékony buzgalmától, hanem szervezetileg lett biztosítva a haladás folytonossága, mert netalán lankadó vezetők helyét mindig friss erők foglalják el, kik a maguk korának igényeit megértve, új erővel látnak a munkához és viszik az ügyeket előre.

Történetünk egyes évfolyamait átlapozva, az intézkedéseknek és kezdeményezéseknek olyan nagy sorozata kínálkozik a felemlítésre,

hogy e helyen csak azokra reflektálhatok, amelyek többé-kevésbé határtjelző jelenséggel bírtak; a részletek iránt érdeklődő beható felvilágosítást találhat kitűnően megszerkesztett évkönyveinkben.

Első helyen kell említenem a balneologia tudományos részletének fejlődését, azt, hogy congressusaink alkalmával évről-évre jelentkeztek a szakma új művelői, úgy, hogy mostanában már olyan képviselőink vannak közöttünk, kik a külföld tudományos világában is számottevő egyéniségek. Az e téren való haladásunknak különösen jellemzője, hogy az egyesület vezetősége már első congressusából kérte Trefort ministert, hogy állítson a balneológiának tanszéket a budapesti egyetemen; mire azt a választ kapta, hogy a megkérdezett orvosi fakultás pártolja az ügyet, azonban egyelőre nem áll arra alkalmas tudós rendelkezésre (Évkönyv, I. köt. 27. old.). E lehangoló kijelentésre egyetlen év múlva reácafoltt Bókay Árpád egyetemi tanár, ki Kolozsvárról áthelyeztetvén, már 1893-ban megkezdte egyetemünkön rendes előadásait a balneológiából és alapvető módon megírta „Külföldi és hazai fürdőink összehasonlítása” címen és a következő évben „Külföldi és hazai ásványvizeink összehasonlítása” néven, classicus tanulmányát, melyet az Egyesület sok ezer példányban minden magyar orvos kezéhez eljuttatott. Bókay 1895-ben már megkezdte tanítványaival az évenként megismételt rendkívül nevelőhatású balneológiai kirándulásait is, beutazva tanítványaival az országot és a helyszínén demonstrálva az évközben elhangzott elméleti tanításainak gyakorlati részleteit. 1893-ban tartott congressusunkon hangzott el Stiller Bertalan tanárnak híres előadása a Basedow-kórnak gyógyításáról a Magas-Tátrában; ami azóta az egész világ elismerésére talált és nevezett kórnek egyik állandó gyógyeszközét képezi. 1894-ben hallottuk Dollinger tanárnak előadását a heliotherapia értékéről a sebészi gümőkóros bántalmaknál; csakhamar utána Vámosy tanárnak történelmi tanulmányát a magyarországi fürdők és Győry Tibornak előadását a magyar ásványvizek történetéről. Nagy hatással volt Gerlóczy Zsigmondnak lelkesítő előadása és írása a magyar orvosok érdeklődésének ébrentartása érdekében, aminek folytán joggal a magyar fürdők látogatottságának gyarapodását remélhettük. 1895-ben indult meg a kiváló szorgalmú és áldozatkész Preys Cornél szerkesztésében a Fürdőirodalmi könyvtár, mely több mint 100, többnyire önmaga által megírt népszerű füzetben ismertette hazánk fürdőkincseit és táji szépségeit.

Kimagasló feladatát képezte egyesületünknek a Fürdőtörvény megalkotásának szakadatlan szorgalmazása. Ladik Gusztáv és Smialovszky

Valér, már 1893-ban benyújtották első javaslatukat, melyben Ladik kiváló codificatori tudását egyesítette az érdekelt fürdőtulajdonosok és a politikus elgondolásával.

A fürdő törvényjavaslatnak története van, hisz' 38 éven át állandó rovatát képezte évkönyveinknek és ötször átdolgozva került congressusaink elé, mindannyiszor új és új reményt keltve, hogy végre megvalósul. Hosszú volna a részleteket e helyen letárgyalni; legyen elég annyi, hogy hazánk törvényalkotó munkájának jellemző példája található benne, mely mutatja, hogy a legjobb ügy, miként esik áldozatul a politikai érdekek és szenvedélyek hullámainak. Nevezetes, hogy Széll Kálmán, kétszeri miniszterelnöksége alatt ismételve vette kezébe az ügyet, utóbb a „Forrás és Fürdőügyi Országos Bizottságot” alakítva meg 1899-ben (1899. Évkönyv, 40. old. és 1901.-iki Évkönyv, 39. old.). A fürdők és ásványvizek országos nagy bizottságának tagjaiul a közélet legelsőbbrendű tekintélyeit kérte fel és az üléseken önmaga elnökölt, belevonva az érdeklődésbe Andrássy és Darányi ministereket, valamint ministeriumának vezetőit és a Balneológiai Egyesületet is.

Nevezetes, hogy Széll idejében a törvényjavaslatot a Balneológiai Egyesület háromszor és az Országos Közegészségügyi Tanács kétszer dolgozta át és e módon tárgyalásra előkészítve állandóan készen állott az a miniszterelnök asztalán, anélkül, hogy arra sor kerülhetett volna. Nevezetes az érdeklődésnek élénk megnyilvánulása abban is, hogy az országgyűlés keretében 130 képviselő közreműködésével, úgynevezett fiókparlamentet létesítettek és külön balneológiai ülést tartottak. Az egyesület minden évben résen állott és beadványokkal ostromolta a ministeriumokat, míg végre három és fél tizedéves meddő küzdelem után, néhai Vass József népjóléti és munkaügyi miniszter tette magáévá az ügyet, mely im már 38 év múlva, az 1929:XVI. tc. alakjában valósult meg és 1931. április 1-én a Budapesti Közlöny 74-ik számában lett közzétéve, akkor – amikor kezdeményezőink jórésze már régen sirbaszállt.

Fölötte jellemző e törvény keletkezésének története a nálunk honos viszonyokra: mindenki által elismert nagy, nemzetgazdasági érdekekről van benne szó, melyek nemcsak a magán, hanem a közvagyonot is hivatottak szolgálni, olyanokról, amelyek a nyugaton generációk óta a közvagyonosodás forrásai, melynek mindenki elismeri elsőrendű fontosságát, amelyeknek a hatalmas miniszterelnök maga kétszer veszi kezébe ügyét, - de mindennél erősebb a politika hullámozása, mely három és fél évtizeden át képes megakadályozni annak létesülését.

Csodálkozhatni-e? tehető-e szemrehányás? – ha ily viszonyok között a magánérdekeltség és vállalkozás kedvét és bizalmát veszve félreáll és minden marad a régiben. Szinte csodálkozni lehet, hogy az Egyesület vezetősége és annak tagjai mindezek dacára nem tették le a fegyvert és ha rés nyílt, mindenkor keresték a haladás eszközeit; így pl. nem kisebb része volt egyesületünknek abban is, hogy Bethlen András földművelésügyi miniszter kezébe vette a Tatra földbirtokviszonyai rendezésének kérdését, megépítette a hatalmas szállót és vízgyógyintézetet Lomnicon és megvásárolta a felséges Csorba-tó tulajdonát, 1901-ben, az állam részére.

Örvendetes jelenség volt, hogy a főváros 1902-ben kezdeményezte az Idegenforgalmi Egyesület létesítését, ami, ha nem csalódom, előfutára volt annak a nagyszerű vállalatnak, amely mostanában mint Budapest szfőv. Idegenforgalmi Hivatala fejt hatalmas működését.

Nagy szolgálatokat tett az Egyesület a különböző balneológiai kiállítások rendezésével; így már 1894 nyarán (14. Évkönyv, 112. oldal) a Nemzetközi Élelmezési Kiállítás alkalmával Bécsben – Édeskuty tagtársunk saját költségén, elismerésreméltó módon csinált propagandát a hazai ásványvizeknek. Ugyanazon év szeptemberében, a székesfővárosban megtartott Nemzetközi Hygienikus és Demografikus congressus alkalmával hatástkeltett kiállításban mutatta be az Egyesület ásványvíz kincsünket. (E congressus arról vált világnevezetességgé, hogy Roux tanár, a párisi Pasteur intézet igazgatója, itt jelentette be, hogy megtalálta a diphtheria antitoxinját, mely azóta az emberek ezreinek életét mentette meg.)

Egyesületünk legkimagaslóbb tevékenységét 1896-ban, a Millenniumi kiállításon nagystilű fürdő pavillonjában mutatta be, melynek előkészítő munkálataiban Ladik igen tisztelt tagtársunk szerzett különös érdemeket. E monomentális kiállításunk, mely több mint száz-ezer forintjába került a fürdők érdekeltségének, gyönyörű diorámák, panaptikumok és forgó panorámában mutatta be hazai fürdők táji szépségeit és intézményeit: a Kárpátoktól az Adriáig, Erdély bérceitől a Balatonig, a látogatók százezreinek. E helyen kell megemlékezni Saxlehner András áldozatkész támogatásáról, aki hatalmas vállalatával és széles látkörével, a Hunyadi János víz címén, behálózta a félvilágot és úgy nagy tapasztalása, mint hazafias buzgóságával irányt mutatott a többi érdekelteknek is. Különösen említésre méltó eseménye ennek az időnek, hogy a városligeti Artézi fürdő létesítésének ügye akkor került napirendre a Főváros Törvényhatóságának közgyűlési termében, ami-

nek előkészítésében Egyesületünknek is kijutott a maga része. Az akkori fellendülés egyik kimagasló momentuma a siófoki parton létesült nagyszabású fürdővállalat is, mely intenzív módon részesült az Egyesület tagjainak támogatásában, kik közül számosan részvények jegyzésével is előbbre vitték az ügyet, akiknek pénze utóbb a haza balneológiai oltárán áldozatként ment füstbe. Uttörője lett ez intézmény a Balaton somogyi partján azon idő óta kifejlődött számos szebbnél-szebb parti nyaraló és fürdőhelynek, hol évente ezrek élvezik a gyönyörűséges tónak áldásos egészségi hatását.

Fürdőink polgáriasodása érdekében sem teltek hiába az egyesület évei, így, kezdeményezésére Hieronymi Károly belügyminiszter már 1893-ban (44.404. B. M. sz.) körrendeletet adott ki, amelyben: a fürdők és gyógyhelyek hatósági felügyelete, azoknak hivatalos összeírása, a források korszerű foglalásának szabályzata, az ásványvizek célszerű kezelésének előírása, a források védőterületének létesítése, a fürdőbiztosnak kirendelése statuáltatott.

Valaki azt gondolhatná mostanában, hogy mindez intézkedések tulajdonképpen lapaliák, - de épp ezek a lapoliák mutatják, hogy mi minden hiányzott abban az időben, ami ma már szóra sem érdemes; olyanok, amelyekre csak akkor gondolunk, ha azoknak hatását egy és más helyen még mindig nélkülözzük.

Nyugati szomszédaink, - értesülve szervezetünk életrevalóságáról, t. i. arról, hogy sikerült a kir. Orvosegyesület aegise alatt az orvosi és szélesebb tudományos köröket, meg az érdekeltségi szélesebb rétegeket, - sohasem gondolt harmonikus együttműködésre megszervezni – maguk is hozzáláttak egy hasonló szervezet létesítéséhez; sőt arról is kaptunk hírt, hogy sikereinket látva, némi méltatlankodásnak hangjai kelnek ellenünk, a quasi „illetéktelen konkurentia” miatt, mely fürdő és ásványvíz hegemoniájukat látszott sérteni. Szerencsére csakhamar győzött a higadtabb elemek tapintata, úgy, hogy az Abbáziában megtartott úgynevezett Thalassotherapiái congressus alkalmával, megtaláltatott a kölcsönös megbecsülés hangja, sőt az elismerés sem hiányzott részükről: „Die Ungarn sind uns wieder-einmal voraus”.

Nevezetes, hogy a Székesfőváros Egyesületünknek jelentőségét a maga érdekei szempontjából jóideig nem látta be. Így pl. 2000 forint támogatás kérésünket (17.531-1903. VI. T. leíratában) azzal az indoklással tagadta meg, hogy „a főváros fürdői jelenlegi állapotukban a hirdetésre (reklámozás) nem alkalmas objectumok”. Egy újabb felterjesztésünk alkalmával azonban, Halmos polgármesternek közvetlen

informáltatása után, csakhamar megváltozott az elutasító vélemény és Egyesületünk a 2000 forint subventiót megkapta. Ez a tény arról is nevezetes, hogy Némethy Károly öxellentíájának neve, aki az idegenforgalmi törekvéseknek ma oly hatalmas támogatója, először fordult meg irattárunkban, azon ministeriális leíratban, amellyel, mint ministeri tanácsos a főváros határozatát jóváhagyta. Egyesületünk közreműködésének jelentőségét a főváros vezetősége akkor látszott különösen felismerni, amikor a Gellért-fürdő létesítésének előkészítése idején a Sáros-fürdő kisajátításáról volt szó, amennyiben közreműködésünket igénybeveendő, az egyesületnek elnökét – az én csekély személyemben – a bizottság tagjai közé behívta.

A jövőben levonható tanulságok érdekében, talán nem felesleges felemlíteni, hogy először már 1893-ban és utóbb még nem egyszer az évi közgyűlések alkalmával, idejénlevőnek látta az elnök a gazdasági szakosztály tagjait figyelmeztetni, hogy veszendőbe megy ügyük, ha saját érdekeiket kellőleg fel nem ismerve lankadnak buzgóságukban és jóformán egészen az orvosi szakosztályra bízzák érdekeiknek kiszolgáltatását. Hasonló értelemben utóbb, különösen Bókay Árpád elnök ajkairól hangzott el ilyen intelem, mikor elnöki tisztjét 1906-ban átvéve, a híres tulipánmozgalom lehanyaglásának idején, csaknem minden oldalon bizonyos resignatio vett erőt a lelkeken, amikor a resignatio már-már egyesületünk gazdasági szakosztályát is hatalmába ejteni látszott. Szerencsére jóra fordult a helyzet, mikor az új elnöki és főtitkára aerában Bókay és Vámosy hatalmas propagandája jutalmául, egy igen kedvező nyári évad következett, amikor az olaszországi kolerajárvány hatása alatt is, még soha nem tapasztalt látogatottságnak örvendeztek a magyar fürdők.

Köteles módon számotvetve magunkkal 1904. és 1905-ben Lőw főtitkár és magam, ahhoz a megismeréshez jutottunk, hogy egyesületünk életében a holtponthoz való jutás fenyeget. Ennek okát főképp a fürdőtörvény érdekében való fáradozásaink sikertelenségében és a gazdasági osztály érdeklődésének ellanyhulásában véltük találni. Ezenkívül az az elgondolás is indokoltnak látszott, hogy a letelt 15 év alatt kimerült kezdeményező és lelkesítő hatásunk, tehát az ügyek jólfelfogott érdekében áll, ha új erőknek adjuk át a vezetést, annál is inkább, mert Bókay és Vámosyban készen állott az új vezetésre hivatottak reátermettsége.

Nem csalódtunk! Kezükbe véve az ügyeket, fáradhatatlan kitarással a propagandának olyan sikertigérő útjait nyitották meg, me-

lyek alkalmasaknak látszottak a lankadókat új reményekre kelteni, propogánának, mely túlhaladta a mi képességünket; egyszóval, bevált egyesületi életünknek e második, Bókay nevével kapcsolatos aerája, amit – sajnos a világháború keserves módon ingatott meg, de egyszersmind olyan irányban is terelt, mely a háború borzalmi és súlyos következményei idején nagy cselekedetekre ösztönzött, olyanra, amely sok ezer elszerencsétlenül embertársunk meggyógyulásán munkálkodott.

Bókay korán bekövetkezett halála után, 1919-ben, egyesületünk életében az a harmadik korszak kezdődött, amelyet a Vámosy aera néven volnék hajlandó jelölni, az az idő, amely sok és keserves vergődés után, a mai nagyreményű felvirágozáshoz vezetett, amikor Budapest-fürdőváros kiépítésének jelszava uralja a kort, amikor az idegenforgalom megszervezésének hatalmas actiója társul a balneologiai egyesület céljaival, amikor Fürdőtörvény végre testet öltött, egyszóval: amikor a közfelfogás megérett ahhoz, hogy az Ország és Főváros összes tényezői egy hajóban evezve törjenek a nagy cél felé, ahova az utat egyengetni Egyesületünk 40 év előtt megkezdette.

Isten áldását kérve munkájukra, mondom: legyen Önöké a siker, minékünk öregeknek pedig a lelki megnyugvás, hogy 40 év előtt nem rossz úton indultunk el hazánk fürdőügyének érdekében.

Természetesen a fürdőhelyek is változtak, fejlődtek az eltelt több mint négy évtized alatt. A Duna felőli oldalon igen szép és rendezett, az intézmények tulajdonát képező park volt a Lukács (36. kép) és a Császár fürdő (37. kép) előtt is. Érdekes, hogy az I. Világháború után is jártak még Magyarországról a volt Monarchia fürdőhelyeire, amit az onnan küldött postai levelezőlapok bizonyítanak (38., 39., 40. kép).

Évkönyv tehát 1916 óta nem jelent meg. Csak az Országos Balneologiai Egyesület 1941. évi Évkönyvének tanulmányozása alapján lehet megtudni az évkönyv-nélküli 25 év hiteles történetét. Moll Károly dr. főtitkár állította össze az anyagot, s előszava magyarázatot ad arra, hogy hol vannak az Egyesület előző 26 évének nyomai. „Évkönyvünket 26 évi szünet után, 50 esztendő jubileumunk alkalmából újra kiadjuk, hogy Egyesületünk életébe betekintést nyújtsunk és munkálkodásáról tagjainknak és mindazoknak, akiket illet, beszámoljunk. Sokszor érte Egyesületünket az a vád, hogy semmit sem tesz, semmit sem produkál, még csak egyesületi helysége sincs, de azért nincs, mert bevételeinket fontosabb és közérdekűbb balneologiai érdekek szolgálatába állítjuk, anyagi forrásunk pedig a szerény tagdíjainkon kívül nincs semmi.”

36. kép Szt. Lukács fürdő -1916-ban futott képeslap (szerző tulajdona)

37. kép Császárfürdő - Csohánycz utcai hadi kórházból 1916-ban feladott képeslap (szerző tulajdona)

38. kép Bikszád gyógyfürdő - Román bélyegekkel feladott levelezőlap (szerző tulajdona)

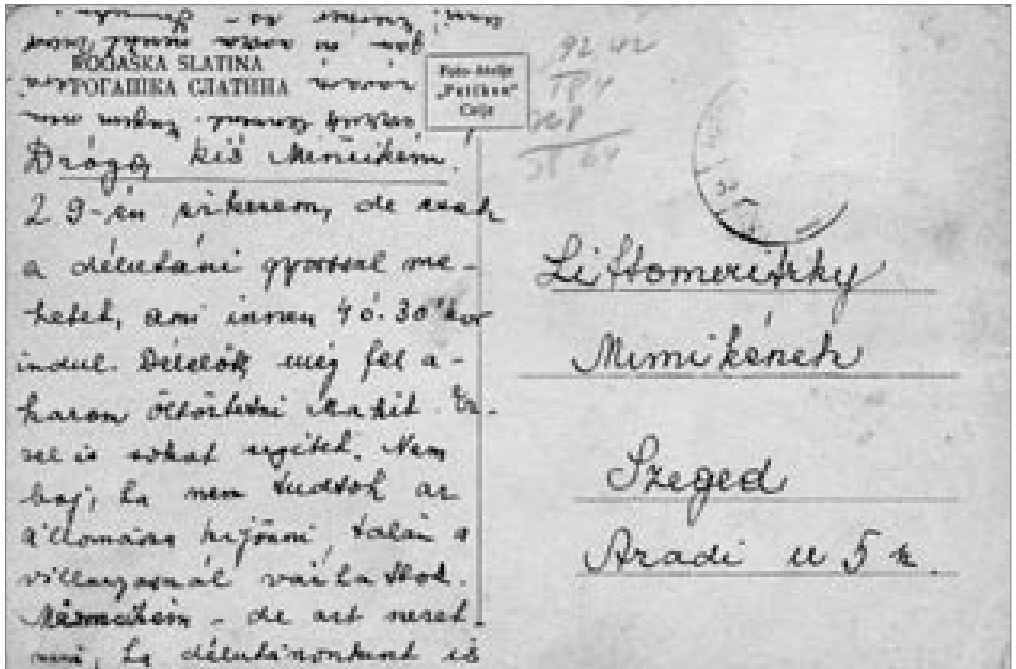
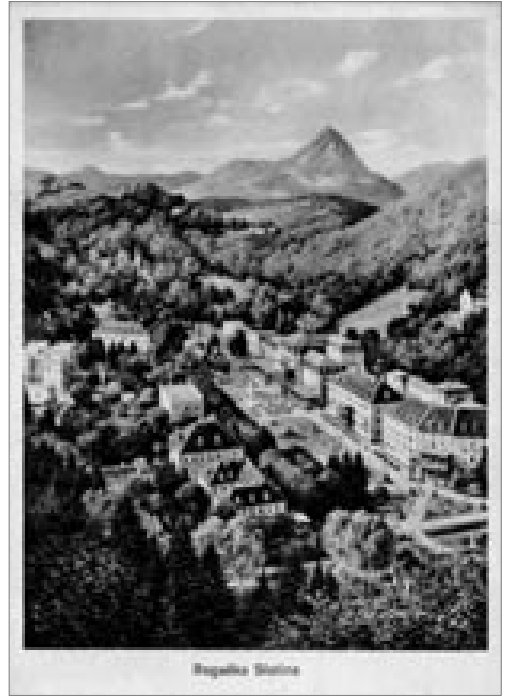
Az Évkönyv tartalmazza „A Balneologiai Egyesület tagjainak névsora”-t, postai elérhetőségi címeikkel. A Tudományos szakosztálynak 203, a Gazdasági szakosztálynak 120 tagja volt, tehát a taglétszám 323. Mansfeld Géza pécsi élettanász professzor is az egyesület tagja! Megtudhatjuk, hogy Hajduszoboszlón Ádám Gyula balneologus működött.

Pótolhatatlan forrásmunkát jelent az egyesület titkárának, Nagy Béla László dr. főorvosnak az összeállítása „Az Országos Balneologiai Egyesület működésének ismertetése 1916-1939-ig”. Tehát ez idő alatt nem adtak ki Évkönyvet, viszont a titkár áttekintette az irattárat és abból foglalta össze az eseményeket. Hosszú oldalakon keresztül számol be a háborús évek alatti tevékenységről, melynek vezető motívuma, hogy mindenféle módon segítették a hadsereget és a betegeket, például tetemes mennyiségű ásványvíz szállításával is. Megdöbbenő, hogy az „1916. évi fürdőidény kedvező fordulatot jelentett a magyar fürdők sorsában..., a nagytőkének érdeklődése a magyar fürdők felé fordult.” Szintén csak elcsodálkozhatunk a következő mondaton: „Lőw Sámuel tagtársunk beszámolt az 1917. évi fürdőidény alatti óriási fellendülésről, amely nagy látogatottság szükségessé teszi a fürdők és források erősebb szervezkedését.” De nézzük sorban.

Az 1918. március 24-én tartott közgyűlés elfogadta a módosított alapszabályokat és azokat a belügyminiszter 1918. december 28-án (már a Károlyi kormány!!) jóváhagyta. „A proletár diktatúra beköszöntével a Balneologiai Értesítő kiadását is be kellett szüntetni...; a fürdőket is közhasználatba vették”.

„1919. október 20-án meghalt szeretett elnökünk Bókay Árpád, aki Egyesületünknek alapítása óta buzgó vezetője és megteremtője volt a magyar fürdő és forrásügynek.” 1920-ban dr. Vámosy Zoltán lett az egyesület elnöke, „kinek helyét a főtitkári székben Dalmady Zoltánnal töltötte be a közgyűlés”.

A titkári beszámolóból kiderül, hogy noha Évkönyv nem került kiadásra, kongresszust minden évben tartott az egyesület,

39-40. kép Rogaska Slatina - Oman írt levelezőlap olimpiai bajnok úszónőnek, mikor még Szegeden volt tanuló (szerző tulajdona)

hiszen 1923-ban Vámosy Zoltán elnök már a XXVIII. kongresszust nyitotta meg. 1923-ban külföld felé is fordul az Egyesület és az ISMH-ba magyarországi reprezentánsnak Dalmady Zoltánt választotta meg.

1924-ben Országos Fürdőügyi Nagygyűlés volt, melyen maga a népjóléti miniszter Vass József is részt vett. Az Igazgatótanács – mint minden évben ekkor is számos kérdésben mondott hatósági megkérésre véleményt és terjesztett elő javaslatokat. Tausz Béla szerkesztésében több évi szünetelés után ismét megindul az 1894-ben dr. Preisz Kornél által alapított Balneologiai Értesítő kiadása.

Az **1927-es** kongresszus állapítja meg, hogy „az utóbbi 1-2 évben hatalmasan fellendülő fürdőügyi és idegenforgalmi akciók számára a talajt az Országos Balneologiai Egyesület csendes, ernyedetlen munkája készítette elő, s ma már csak a fürdőtörvény késése hátráltatja a magyarországi fürdők fellendülésének ügyét.” Az előző évnek a halottai voltak: báró Müller Kálmán és báró Kétly Károly. Az Igazgatótanács hét ízben tartott ülést, rendbe jött a tagnyilvántartás és egyre nagyobb számban jelentek meg a balneologiai tárgyú és vonatkozású közlemények.

Az **1928.** évi kongresszus emlékezik meg az egyesületi könyvtár rendbe hozásáról, melyért Wladárczyk Józsefnek és bilkei Pap Lajosnak mond köszönetet, valamint a Magyar Orvosok Rheuma Egyesülete megalakulásáról, illetőleg annak a Nemzetközi Liga mozgalomba való bekapcsolódásáról.

Az **1929.** évi 34. kongresszus többek között kijelenti: „Elcsüggednünk azonban nem szabad, a 30 éve várt és kért fürdőtörvény megvalósult és reményt nyújt arra, hogy a fürdőügy fejlődését biztosítja.” 1929-ben április 1-jén jelent meg a fürdőtörvény. Bánlaky Géza a gazdasági osztály elnöke 10 éve áll a Szent Gellért-fürdő élén, miért is Szent Gellért-fürdőt ábrázoló ezüst plakett kitüntetésben részesül.

Az **1930.** évi kongresszus számolt be a tudományos osztály működésének legnagyobb jelentőségű eseményéről, az 1929-ben az egyesület rendezésében Budapesten sorra került Nemzetközi Orvosi Hidrológiai Társaság (ISMH) kongresszusáról, mely kétségtelenül jelentékenyen hozzájárult Magyarország balneologiai értékeinek és a magyar balneologiai tudományosságnak a nemzetközi megismertetéséhez. A taglétszám 371, amelyből 289 a tudományos osztály tagja. Mivel elhalálozott Bálint Rezső professzor, a tudományos osztály élére Dalmady Zoltán kerül, kinek helyébe a főtitkár Frank Miklós lesz.

Az Egyesület elhatározta, hogy újra kiadja a Magyarország fürdőinek, forrásainak ismertetését. Az Osztrák Balneológiai Egyesület tiszteletbeli tagjának választotta Vámosy professzor elnököt.

1931-ben került sor az Egyesület fennállásának 40 éves jubileumára, az ünnepi közgyűlésen Vámosy elnök tartott ünnepi beszédet, és bronz emlékérmeket nyújtott át az ez alkalomból megválasztott tiszteletbeli tagoknak. Tauffer Vilmos, Pap Samu és Lőw Sámuel a megalapítás után 15 éven át voltak vezetők, mint az egyesület elnöke, gazdasági alnöke, illetve főtitkára. Ebben az évben halálozott el Jármay László, a legöregebb fürdőorvos, kinek tevékenységéhez Tátrafüred fellendülése fűződött. A taglétszám 348.

1932-ben az Egyesület nagyszerű fürdőkiállítást rendezett, Dalmady professzor volt a főszervező, a legszélesebb rétegek érdeklődését sikerült kiváltani. „Az értékes anyag egy része a kiállítás után is együtt marad és magja lesz egy fürdőügyi múzeumnak” tervezték. Taglétszám 359.

1933-ban megállapították, hogy fürdőink látogatottsága folyvást emelkedik. Nem tudjuk azonban pótolni az 1000 méter felett fekvő hegységek és tengeri klíma elvesztését.

1934-ben végre megalakult a Budapesti Központi Gyógy- és Üdülöhelyi Bizottság. Az Egyesület akciót indított a fürdőorvosi címhasználat rendezése ügyében. Ekkor halálozott el Dalmady Zoltán a tudományos osztály elnöke.

1935-ben az egyesület tagjai szakértőként több bizottság munkájában vettek részt.

A Budapesti Központi Gyógy- és Üdülöhelyi Bizottság ügyvezető igazgatója a tagtárs Szviezsényi Zoltán. Az egyetemen megtörtént a balneológiai kollégium kötelezővé tétele, Benczúr Gyula az előadások megtartója. Az ISMH brüsszeli kongresszusára Rausch Zoltánt küldték ki, a taglétszám 354 volt.

1936-ban országszerte új fürdőépítkezések vannak. Ebben az évben adták ki a „Magyarország fürdőinek, üdülöhelyeinek és ásványvizeinek ismertetése”-t. Az Egyesület könyvtárát az Orvosegyesületből a Gyógyhelyi Bizottsághoz helyezték át. Rausch Zoltán és Schulhof Ödön vettek részt az ISMH ausztriai kongresszusán, míg a Német Balneológusok Egyesületének kongresszusára bilkei Pap Lajost delegálták. Ekkor rögzítik, hogy elhunyt tagtársuk Dollinger Gyula, a sebészprofesszor.

1937-ben az ISMH oxfordi gyűlésén Schulhof Ödön képviselte az Egyesületet. Elhunytak között Rausch Zoltán kiváló klinikus-balneologus.

1938-ban az Egyesület régi óhaja valósult meg, s a Gyógy- és Üdülőlhelyi Bizottság megértése folytán „Fürdő- és Rheumakutató Intézet” létesült Belák Sándor egyetemi ny. r. tanár vezetésével a Tudományegyetem Általános Kórtani Intézetében. A kutatóintézet betegeinek elhelyezéseire a budapesti gyógyfürdők több ágyat ajánlottak fel. Berlinben bilkei Pap Lajos, Bécsben Belák Sándor képviselte az egyesületet.

Az **1941-es** Évkönyv szavaival soroljuk fel a Budapesten tartott 50. évi jubileumi kongresszus tudományos előadásait:

A szabad fürdők és fürdőmedencék hygienéje

Előadta: Darányi Gyula dr. egyet. ny. r. tanár

A szénsav gázfürdő hatásmechanizmusa

Előadta: Zselyonka László dr., egyetemi tanársegéd

A székelyföldi ásványvizek eredete

Előadta: Bányai János székelyudvarhelyi geológus tanár

„Juventus” gyógyfürdőkúra hatása az alpanyagforgalomra

Előadta: Sárffy Erzsébet dr.

Ásványvizeink chemiai vizsgálata körüli hiányokról

Előadta: Bodnár János dr., az orvosi vegytan nyilván. r. tanára (Debrecen)

Weltmann-kémlés és tryptophan meghatározás lázas ízületi bántalmakban

Előadta: Rotovitch Sándor dr. és Berencsi György dr.

Radioactív vizek erősségének fokozása

Előadta: dr. Imre Lajos, egyet. ny. rk. tanár

Nagyalföldi sziksós tóvizek és mélyfúrások

Előadta: Straub János dr.

Az iparegészségügy balneológiai vonatkozásai

Előadta: Pály Márton dr.

A cukorbetegség balneoterápiája

Előadta: Arany György dr.

Az utolsó Évkönyv kiadására **1942-ben** került sor (41. kép). Szerkesztője most is dr. Moll Károly főtitkár, de ekkor két segítője is volt dr. Groó Béla és dr. Kunszt János személyében. A taglétszám 210 + 130, e háborús esztendőben tehát 17-tel emelkedett a taglétszám az előző évhez képest. S ez így egyben az utolsó ilyen irányú elérhető adat az egyesület történetében.

A később az ORFI-ban működtek közül a címjegyzékben megtalálhatók: Dányi Mihály, Frank Miklós (Levél u. 3/a), Gáspárdy Géza (Zsigmond u. 50.), Irányi Jenő, Pártos Alice Bernáth Aurélné (Klotild u. 10/c), Schulhof Ödön (Benczúr u. 47) és az ekkor budapesti lakos Moll házaspár. Nem lehet mire vélni, hogy Gáspárdy, Pártos és Schulhof az előző évi Évkönyvben nincsen feltüntetve.

A fürdők felsorolásban:

- Császárfürdő III. Zsigmond király útja 31/35, rendelő főorvos dr. Gáspárdy Géza. A szállóban 80 kényelmes szoba. - Széchenyi vezető orvos: dr. Simicska Gábor. - Szent Imre Gyógyfürdő (Ráczfürdő) vezető orvos dr. Kácsér Dezső. - Szent Lukács orvosai: Dányi Mihály főorvos, Gerő Ármin főorvos, valamint Szénásy József nőgyász főorvos, Csillag Vera, Piskóthy László, Schmitt Pál. - Margitsziget igazgató főorvos: Groó Béla. - Szent Gellért igazgató főorvos bilkei Pap Lajos, adjunktus dr. Chatel Andor belgyógyász szakorvos. - Hévíz vezető főorvos : Moll Károly, fürdőorvos Schulhof Vilmos, működik még Hoffmann Ibolya, Schulhof Ödön. - Harkány: fürdőorvos dr. Hegedűs Károly.

41. kép OBE
1942-es Évkönyve
(SOMKML)

42. kép Orvosi címtár (SOMKL)

Az orvosok személyi adatait Magyarországon legjobban a Pesti Alfréd által 1891-ben először, majd minden évben megjelentetett Orvosi Almanachban lehet megtalálni. Az első évtizedekben a címlap és tartalomjegyzék német nyelven is megjelent. Az alapító Pesti Alfréd 1922-ig szerkesztette az unikum kiadványt, melyet a „Petőfi” Irodalmi Vállalat adott ki. Az I. világháború minden évében megjelent az Almanach! A továbbiakban Pesti Emil és Pesti Ernő jegyezte a kiadványt (42. kép), mely utoljára 1936-ban jelent meg. Remek találmány, hogy az orvosoknak nem a születési évszámát közli, hanem ami szakmai szempontból sokkal többet mond, a diploma megszerzésének idejét és helyét. Akiknél nem közlünk városnevet, azok Pesten, illetve Budapesten végezték az egyetemet. (Sajnos a SOMKL-ban az első négy év kötetei nem találhatók meg.)

Az 1895. évi Almanachban balneologusokra vonatkozóan a következő adatokat találjuk:

- Dr. Bosányi Béla a Szt. Lukács fürdő főorvosa, egyetemi orvostudor, okl. Bécs 1883, Török utca 32.
- Dr. Diescher Ferenc a Császár fürdő orvosa, okl. 1880, II. Fő u. 15.
- Dr. Sass István, volt egyetemi tanársegéd, a Rudas helyettes igazgatója és orvosa, okl. 1889.
- Ráczfürdő: tulajdonos dr. Heinrich Kálmán, aki nem orvos.
- Dr. Dulácska Géza főorvos, kórházi vezető, okl. 1862, IV. Gránátos u. 10. (ma V. Városháza utca) - későbbiekben már nem lelhető fel, könyvet írt a Lukács fürdőről.

1896. A Margitszigeten főorvos Bauer Antal, főhercegi udvari és margitszigeti fürdőorvos. Okl., Bécs 1871

1904. Ekkor a következő szakorvosok (specialisták) léteztek az országban: Belső szervek, Bőr, Emésztő szervek, Fülbántalmak, Gyermekbetegségek, Gyomorbetegségek, Heveny fertőzések, Húgy-, ivarszervei betegségek, Idegbetegségek (elmegyógyászat), Műtősebészet, Nőgyógyászat- szülészet, Stomatológia (fogorvosok), Szembetegségek, Testgyógyászat, mechanoterápia, massage és gyógygymnastika, Torok-, gége- és orrbajok (tüdőbetegségek), Víz (fürdő) gyógyászok, Vegyi, górcsovészeti és bakteriológiai diagnosztika.

A mai szemmel – a jól ismert ideg-elme összeolvadáson túl – több furcsaság található a felosztásban. A mozgásszervi gyógyászat szempontjából érdekes, hogy a szép magyar nyelven nevezett ortopédiánál található a konzervatív ellátást biztosító fizioterápiák.

Újabb nevek a balneologusok között:

- Tausz Béla okl. 96. Lipik fürdő.
- Weisz Ede Pöstyén, közben lakik Budapesten, V. Pannónia u. 2/b
A székesfőváros összes fürdője között felsorolva:
- Margitsziget, dr. Ötvös József
- Ráczfürdő I. Hadnagy utca, tulajdonos dr. Heinrich Kálmán
- A Szlavóniában található Lipik-en kilenc fürdőorvos működött, közöttük a kolozsvári bőrgyógyász egyetemi tanár Marschalkó Tamás.
- Pöstyén tulajdonosa gróf Erdődy Ferenc, bérlő: Winter és fiai.
Fürdőorvosok Weisz Ede és Klein Miksa.
- A Sopron megyei Savanyukut tulajdonosa az Esterházy hercegi hitbizomány. (Ez a Sopron városához „integrált” fürdő, az I. világháború után Burgenlandhoz került, s nagy ívű fejlődése nyomán, mint Ausztria magnéziumban leggazdagabb gyógyvize, 1987 óta Bad Sauerbrunn név alatt működik.) Fürdőorvos és bérlő dr. Grimm Hermann. okl. Wien 85.

1906. Általában minden Almanachban, mindjárt az elején található egy vagy több nagyobb szabású tudományos, szakmai összefoglaló írás. Ebben az évben ez Schulhof Vilmos-tól olvasható „A magyar orvosi szakirodalom a lefolyt esztendőben” tárgy körben. Tehát az összes szakma közül 1906-ban egy balneologus – de rá mondhatjuk reumatológus is – tölthette be ezt a megtisztelő feladatot.

Az 1907-es Almanachban már ismét találhatóak egyesületek, az Országos Orvos Szövetség, a Budapesti Királyi Orvosegyesület, Budapesti Orvos Casino, Budapesti Orvosklub leírása, de a Balneologiai Egyesület nem! Ekkor Schulhof Vilmos lakik II. Pálffy u.1., nem meszsze a Lukács fürdőtől, ma Feketesas utca. Az Erzsébet királyné Sósfürdő, Bornemisza út 5., fürdőorvos dr. Polgár Emil okl. 90., nőgyógyász-szülész.

1910. Margitsziget fürdőorvos Czyzewszy Gyula, József főherceg és ő császári és királyi fenség udvari orvosa. Okl. 1892. Ekkor Schulhof Vilmos Margit krt. 3. sz. alatt lakott.

Az Almanach minden háborús évben is kiadásra került. A Balneologiai Egyesület 1919-ben szerepel ismét. Címe: Üllői út 26. Elnök bókai Bókay Árpád.

1920. Elnök: állás üresedésben (1919-ben halálozott el Bókay professzor). Alelnök Pap Samu, főtitkár Vámosy, titkár Lipták, osztályjegyzők Dalmady orvosi, dr. Pető Béla gazdasági. A választmányban: Arányi Zsigmond, Jármay László, Hainiss Géza, Hankó Vilmos, Liebermann Leó, Sümegi József, Schulhof Vilmos, Szörényi Tivadar, Szontagh Tamás, Benczúr Gyula, Oelhofer Henrik igazgató, Weisz Ede.

1922. Az egyesül székhelye ekkor is az egyetem Üllői út 26. szám alatti „belső telep”-én volt. Gondolhatnánk, hogy vajon melyik iroda az ma, amelyikről nem is tudjuk, hogy valaha abban működött a Balneologiai Egyesület, de a gyógyszer-tanász Vámosy elnök miatt bizonyos, hogy a II. emeleten, a Gyógyszer-tani Intézetben kapott helyet az OBE. A Tudományos osztály elnöke ekkor is egy klinika igazgató belgyógyász egyetemi tanár volt, Bálint Rezső személyében.

1923. Ugyanaz az elnökség. Ekkor Moll dr. díjazatlan gyakornok Jendrassik professzornál a II. Belklinikán, ami a Ludoviceum 2. címen működött, tehát a mai I.sz. Belklinika. Parád tulajdonosa gróf Károlyi Mihály.- Ebben az évben az alapszabály módosítását átdolgozta Dalmady Zoltán. Érdemes áttekinteni a minden évben közölt és megváltozó fővárosi vízgyógyintézetek adatait (43. kép)

1924. Balneologiai Egyesület (Országos). Vámosy, Dalmady, titkár Lipták Pál okl. 1910, egyetemi tanársegéd, a Gyógyszerismereti Tanszék-ről (ahol később tanszékvezető tanár lett).

VIZGYÓGYINTÉZETEK. — *WASSERHEILANSTALTEN.*

- Dr. Batizfalvy-féle szanatórium. VII., Aréna-út 82. (☎ 45-4-73.)
- Hj. Melha Kálmán-féle physiother. és kozm. gyógyint. (☎ 89-5-35.) IV., Semmelweis-u. 2. — Vezető-*orvosok*: Melha Armand és M.-né Hill Paula.
- Fasor Sanatórium. VII., Vilma királynő-út 9. (☎ 31-5-26.)
- Szl. Gellért Gyógyfürdő és Szálló (☎ 69-5-08.) 47° C rádiumdús hőforrások. Iszapkezelések. Szénsavas és sósfürdők. Hőlég- és villanykezelés. Gyógytorna. Inhalatorium és pneumatikus kamra. Vezető-*főorvos*: Benczur Gyula, egy. c. rk. tanár.
- Dr. Grunwald Szanatórium (alap. 1892). VII., Vilma királynő-út 15. — (☎ 38-0-03, 46-2-38, 46-2-59.) Igazgató-*főorvos*: Grunwald Béla.
- Kárvintéri Gyógyintézet R. T. — IX., Calvin-tér 10. II. kapu. (☎ 86-5-01.)
- Köruti fürdő vizgyógy- és physikai gyógyintézete. (☎ 45-4-00.) Vezető-*orvos*: Vándor Dezső. — VII., Erzsébet-körfut 51.
- Park-Szanatorium. (☎ 37-5-74.) VI., Aréna-út 84/b. — Ig.-*főorvos*: Révész Vidor. A physico-therápia és vizgyógyintézet vezetője: Schulhof Ödön.
- Lipótvárosi vizgyógyintézet. (☎ 29-8-91.) V., Balthory-u. 3. — Igazgató-*orvos*: Farkas Márton.
- Szent-Margitsziget vizgyógyintézete. (☎ 20-6- 27.) III., Margitsziget. — Igazgató-*főorvos*: Úró Béla.
- Dr. Pajor-Szanatorium és vizgyógyintézet. Alap. 1886. (☎ 46-2-84.) — VIII., Vas-u. 17. Zander- és ortopaedia gyógytermekkel. Belfürdők (Darmbad). Asthma-osztály allergenmentes berendezéssel. Rádiumkezelés.
- Dr. Rosenfeld Mátyás vizgyógyintézete. Kúpest, Hanyady-u. 47. (☎ 46-9-03)
- Dr. Renner-féle vizgyógyintézet. (☎ 45-3-43.) — VII., Valero-utca 4. Vezető-*főorvos*: Berczeller István.
- Siesta-Szanatorium. I., Ráth György-u. 5 és I. Biró (Hárskőz)-utca 1—3. (☎ 50-1-60.) Az összes fizikális gyógytényezők, vizgyógy mód, elektro-mos kezelések, diathermia, Lahman-kurák, Bojáróknak is. Vezető-*főorv.*: Káldor Miklós. *Főorvos-igazgató*: Dobó Dezső adminisztrátor. *Kezelő főorvosok*: Vértés Lajos v. klin. tanársegéd, Breuer Béla. *Alorvos*: Ungár Imre. *Sebész*: Szilasi László Gyógy. *Nőgyógyász*: Decsy Pál.
- Svábhegyi-Szanatorium. I., Biró Eötvös-út 10—12. (☎ 95-4-47.) — Igazgató-*főorvos*: Györki Béla.

1925. Az egyesület címe: VIII. Főherceg Sándor u. 26. Ma Bródy Sándor utca, a Nemzeti Múzeum mellett. Aelnökök Bálint és Hainiss, tudományos osztály jegyző Benczur, titkár Huzly Imre. A Választmány tagjai: Emszt Kálmán, Groó Béla, Jármay, Kunszt, Liebermann, Öhlhoffer Henrik, bilkei Pap, Réthly, Schmidt Ferenc, Szontagh Tamás, Szörényi Tivadar (okl. Bécs 87, volt bártfai fürdőorvos, ekkor fővárosi lakos)

43. kép Másolt részlet a címtárból

1926-ban nem szerepel az egyesület címe. Először: Frank Miklós, mint titkár. Basch Imre Margitsziget Szanatórium vezető főorvosa, belgyógyász.

1927. Pénztáros: dr. Angyal Márton, ellenőr: dr. Szörényi Tivadar, tudományos osztály elnök Bálint Rezső, tagok Emszt (Gamás), Groó, Jakabházy, Jármay, báró Kétli László, először Kunszt!!!, Liebermann, Öhlhoffer, bilkei Pap (először), Réthly, Soós A., Schmidt, dr. Wladarczyk József.

1932. OBE székhelye Szentkirályi u. 21. Tudományos osztály elnöke Dalmady, társelnök Szontagh Tamás, aki geológus. Physico-, hydro, balneotherápiás orvosok között (oklevél megszerzésének ideje nincs feltüntetve) Kunszt János, Simicska Gábor Szent Gellértben. Ekkor Schulhof Ödön lakik Lipót krt. 12.

1933. Csak az elnök és a főtitkár van feltüntetve. Lukács Laboratóriumban Dicker Mihály okl. 24. Lakik Klauzál u. 32

1936-osból: dr. Dányi Mihály, okl. 1924. (egyértelmű, hogy Dicker-ről magyarosítottként ugyanaz a személy, mint az 1933-ban látott), - Groó Béla, volt egyetemi tanársegéd, Szent Margit Gyógyfürdő és Szanatórium igazgató főorvosa, okl. 1902. - Simicska Gábor, Székesfevárosi Széchenyi Gyógyfürdő vezető orvosa, okl. 19?? - Hegedűs Károly, okl. 1925. - Szontagh Miklós, okl. Bécs, 1868. Nyáron Újtátrafüred, télen Abbázia, királyi tanácsos. - Pap Samu, országgyűlési képviselő, Alsótátrafüred orvosa, okl. 1874. - Vágó János Illés, Császár-fürdő főorvosa, okl. 1913. lakik Zsigmond u. 19. Irgalmas Kórház - Dr. Gerő Ármin, mozgásszervi betegségek szakorvosa, Lukács fürdő igazgató főorvosa, okl. 1895. - Schulhof Vilmos, lakik Hotel Metropole, Rákóczi út 58. - Gámán Béla, egyetemi magántanár, belgyógyász, gége és fül, okl. Kolozsvár, 1890. - Keller Kálmán, ideg és fizioterápia, okl. 1905. - Rausch Zoltán, egyetemi magántanár, okl. 1920. - Schmidt Ferenc, egyetemi magántanár, Balatonfüred, igazgató főorvos, okl. 1903. - Soós Aladár, egyetemi rk. tanár, a Dietetikai Intézet igazgatója, okl. 1912. - Sümegi József, fiziko-balneoterápia, nyáron Balatonfüred, okl. 1887. - Wladarczyk József, kerületi kezelőorvos, belgyógyászat, fizioterápia, I. Béla király út 59., okl.1920. (44. kép)

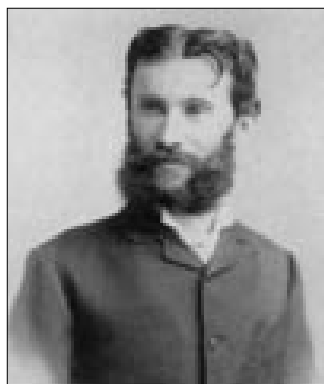
44. kép
A Balneológiai
Egyesület tiszti
kara 1936-ban

Balneológiai Egyesület, Országos. — VIII., Szentkirályi-u. 21. *Elnök*: Vámosy Zoltán. *Főtitkár*: Frank Miklós (I., Attila-körut 19.) Tudományos osztály választmányja. *Elnök*: Dalmady Zoltán. *Társelnök*: Szontagh Tamás. *Jegyző*: Benczúr Gyula. *Tagok*: Emszt Kálmán, Gámán Béla, Groó Béla, Keller Kálmán, Kunszt János, Máday Lajos, bilkei Pap Lajos, Rausch Zoltán, Réthly Antal, Schmidt Ferenc, Schulhof Vilmos, Soós Aladár, Sümegi József, Weszelszky Gyula, Wladarczyk József. Gazdasági osztály választmányja. *Elnök*: Bánlaky Géza. *Társelnök*: Lengyel Zsolt. *Jegyző*: Tausz Béla. *Tagok*: Bánó Dezső, Ertl József, Ebner József, Felber Lipót, Körmendi-Ékes Lajos, Harkányi József, Kéblowszky Lajos, Pártos Zsigmond, Pfeiffer Gyula, Reischl Richard, Saxlehner Kálmán, Szviessényi Zoltán, Tábori Kornél, Zilahy Dezső. *Pénztáros*: Angyal Márton. *Ellenőr*: Szörényi Tivadar.

Végezetül érdemes táblázatban összefoglalni az 50 éves periódus alatt az egyesület két fő vezető pozícióját betöltőket. Az eddigiekből is kitűnhetett, de külön hangsúlyozni lehet, hogy a legfőbb reprezentánsok, az elnökök, nem balneológiával foglalkozók voltak, hanem végig a fél évszázad alatt, nagy szakmák nagyhírű képviselői.

Elnök	Főtitkár
Tauffer Vilmos 1891 – 1905 (szülész-nőgyógyász)	Lőw Sámuel 1891 – 1905
Bókay Árpád 1905 – 1919 (gyógyszertanász)	Vámossy Zoltán 1905 – 1920
Vámossy Zoltán 1920 – 1942* (gyógyszertanász)	Dalmady Zoltán 1920 – 1934
	Frank Miklós 1935 – 1939
	Moll Károly 1939 – 1942*

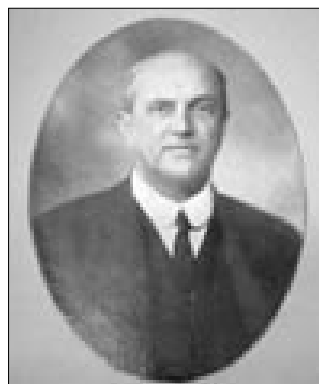
*1942-t tüntetünk fel, mert további elérhető adat nincsen

Tauffer Vilmos arcképe

Bókay Árpád arcképe

Vámossy Zoltán arcképe

VI. EGYÉB FORRÁSOKBÓL

Győry Tibor visszatekintéséből (idézett mű 677. oldal) tudhatjuk meg, hogy már a XIX. század végén felvetődött a balneologia egyetemi oktatásának szükségessége:

„A balneologiai egyesület a cultusministerhez, a balneologia rendszeres tanítását rendelje el a magyar egyetemeken, mert a közönség azért megy külföldi fürdőkbe és azért nem iszik hazai gyógyvizet, mert orvosaink nem ismerik a magyar fürdőket és ásványvizeket. A kar 1892. január 19-én az egyesület indoklását tévesnek minősítette, a balneologia tanítását mégis helyeselte, s a megfelelő tudományos erő hiányában felhívandónak látta a balneológiai egyesületet, hogy ilyet neveljen. Nem-sokára azonban szerény dotáció ellenében a gyógyszer-tanára, Bókai Árpád vállalta a balneologia előadásával való megbízást.”

– 1894-ben alapította Preysz Kornél a Balneologiai Értesítőt, „ a hazai fürdő- és ásványvízügy érdekeinek előmozdítására”. Havonta egy füzet jelent meg. A Balneologiai Egyesület jegyzőkönyveit, programjait is közölte.

– 1905. A már V. évfolyamában lévő Balneologiai Lapok címlapjáról ismerhetjük meg az egyesület vezető tisztségviselőit (48. kép). Dénes Gy. Aladár szerkesztő írja a Magyar Országos Balneologiai Egyesület XV. Kongresszusára. „Az elvetett magból lassan, a hozzáértő kéz művelésével terebélyes fa lett! 15 esztendei sisiphusi munka gyümölcsöt termelt !... a magyar fürdőügy már nem utópia !... A Balneologiai Egyesület élén álló nagy férfiak jogot adnak nekünk egy olyan érzést formálni, hogy hazánk balneológiája a rohamos fejlődés stádiumában van.”

A címlap megőrökíti számunkra a jeles vezetők arcmását.

– A Szt. Lukács gyógyfürdő 1911-ben már XXIV. Évfolyamában jelentette meg a fürdőnévsort. „Megjelenik minden hó első napján”. Át-hozat az év addigi fürdővendégeiről ekkor 704. Júniusban 163 vendég volt, vagy a Nagyszállóban, vagy a Thermálban elhelyezve.

– Hankó Vilmos a Magyar Balneologiai Értesítőben 1916-ban összefoglalást tett közzé: „Egy negyedszázad a Balneologiai Egyesület történetéből”. „Lezáródtak a Balneologiai Egyesület első korszakának, az egyesület élete első 25 évének aktái”. Részletesen elemzi, hogy mit csinált az egyesület a fürdőkért, az ásványvizekért.

Ünnepi szám.

V. évfolyam.

1905. április 8.

BALNEOLOGIAI LAPOK

KÖZÉRDÉKŰ, TÁRSADALMI FÜRDŐLAP.

Megjelenik a Hírdőnyűben (május 15–október 1.) hetenként egyszer vasárnap, az évadra kívül máskor is 1-én.

Bejelentés az elnökséghez
és más adatok közléséhez
Az Országos Hírdőnyűben
BUDAPESTEN, Csengery u. 11. sz.

FELKÜLDÖZTETŐ:
BECK MOSIN

CIOMPA:
A SZERKESZTŐSÉG

MEGJELENÍTŐ:
DÉNES GY. ALBÁR

TULAJDONOS: Dr.
Egyesületi tagok: 100
Egyesületi tagok: 100

A BALNEOLOGIAI EGYESÜLET ELNÖKSÉGE.

Dr. Dénes Árpád
egyesületi elnök
1874. május 15. óta
egyesületi tag.

Dr. Táuffer Vilmos
1874.
1874. május 15. óta
egyesületi tag.

Dr. Fény Sándor
egyesületi tag
1874.
1874.

Dr. Lőw Sándor
1874.
1874. május 15. óta
egyesületi tag.

49. kép Nemzetközi kongresszus 1937-ben Budapesten

– 1921-ből egy irat (OL): emlékbeszéd Bókay Árpád fölött az 1921 évi tavaszi kongresszuson. Vámosy már mint elnök, kézírással 25 oldal (!).

– OL. Az Igazgatótanács levele Nagy Bélának, Parádra 1933. május 21-én, értesítve titkári megválasztását, aláírva Vámosy elnök és Frank főtitkár által.

– Frank Miklós 1935-ben, a Népegészségügy című folyóiratban folytatásokban írta meg „A magyar tudományos balneologia története” tanulmányát.

50. kép
Tusnádfürdő Csukás tó - 1942-ben futott levelező lap (szerző tulajdona)

– Az OL 1937-es iratai között Memorandum a Lukács fürdőtől „fővárosban létesítendő Rheuma Kórház tárgyában”. „Magunkra hagyatva megtettük azt, hogy egy 62 ágyas kis minta rheuma kórházat telepünk szívében beépítsünk. E kórház társas rheuma osztály név alatt 1934 óta van működésben.”

51. kép Szováta-Gyógyfürdő - Medve tó (szerző tulajdona)

– 1937-ben, október 7-14 között Budapesten került sor a fürdőhelyek 1. nemzetközi kongresszusára. Az előadás összefoglalókat tartalmazó kötet címlapja francia nyelvű (49. kép).

– OL anyag. Fotók érkeztek postán Pécsről Kozma Márton fotóműterméből Frank Miklós főtitkár Attila krt. 19. címére. 1938. május 6-7-én Harkány-ban volt a Balneologiai kongresszus. Két nagyalakú sokalakos kép található a borítékban. A Meghívó jelzi az „alapszabály módosító közgyűlés”-t. Ünnepi előadás Ángyán János: Baranya vármegye balneologiai múltja. Hegedűs Károly is előadott. Nagy Béla előadása: Vasas vizekkel végzett ivó- és fürdőkúrák.

– 1939. október 18-án az Igazgatótanács ülése a Pasteur kórházban. Mindig felolvassák az előző ülés jegyzőkönyvét, melyet az Igazgatótanács hitelesnek ismer el. Mivel ekkor lép le Frank Miklós a főtitkári posztról, az elnök Moll Károlyt javasolja utódjául. Benczur javasolja a balneo-klimatológia-fizioterápia kötelező oktatását „Megtörni az orvosi közönyt a gyógyvizekkel szemben”.

– Megint csak kéretik nem politikai jelleggel szemlélni, de a visszacsatolás következtében természetszerű, hogy az akkori Magyarországon megváltozott a balneologiai élet. Újból hazainak minősült több régi magyar fürdő (50–51. kép). - Kunszt János és Zselyonka László 36 oldalon át számolnak be az 1940. október 24. - november 10-i ”helyszíni kiküldetésen szerzett tapasztalataik”-ról. (OL) Az erdélyi út alapján jelzik : „a visszatért fürdők osztályozása: I. oszt. Borszék, Előpatak, Szováta, Tusnád”. Erdélynek kb. 2000 különféle összetételű ásványvize van.

– Nyomtatvány OL-ban. Az Országos Balneologiai Egyesület 1941. május 2-án tartja 46. kongresszusát, fennállása 50. évében, a Szentkirályi u. 21. alatti Semmelweis teremben, pénteken délután fél 6-kor.

– Igazgatótanács ülés 1942. január 28-án (OL). Moll főtitkár beteg, Nagy Béla László titkár helyettesíti. A fürdőismertető füzetet 2000 példányban adta ki az egyesület. Hivatali helyiség ekkor költözik Üllői út 26-ból, II. Szilágyi Dezső tér 1. alá, ami Moll Károly lakása.

– 1942. május 1-3. között a 47. kongresszus. Előadók Vámosy, Fornet Béla és Bodnár Dezső (kémikus) professzorok, Groó Béla, Aujeszky meteorologus. Kunszt beszámolt vizsgálatairól a Juventus fürdő hatása szerológiai reakciókra. De Chatel a mesterséges szénsavas fürdőkről beszélt.

– 1942. október. 28-án új tagok között: Schmied Pál (így írva, Schmitt Pál MOB elnök édesapja), lakott II. Gyorskocsi utca 44. – Or-

szágos Levéltárban található egy csoportfénykép, miszerint 1942-ben Marosvásárhelyen volt a fürdőkongresszus.

– 1943. május 7-9. Benczur „megemlékezik szeretett mesteréről, Korányi Sándorról, aki már 1914-ben ajánlotta neki, hogy iparkodjék majd egy fővárosi gyógyfürdő vezetését átvenni és addig is már 14 éves klinikai tudását belevinni a budapesti fürdőügybe, mert annak jövője van.”

Már nem a vizsgált aranykorszakba eső, a szörnyű háború utáni apró hír az Országos Levéltárból, hogy az OBE 1947. december 4-én a Gyógyszertani Intézetben, Üllői út 26. alatt tartott Igazgatótanácsi ülést. Tehát létezett, próbált működni. Vámosy elnököl, a „Jelen vannak” papír cetlin az első aláírás Schulhof Ödöné, s megtalálható Nagy Béla, Dányi Mihály neve is. A véget jelentő szomorú aktust jelzi egy feljegyzés (OL) „beszállítva az egyetemi Kóréletteni Intézetből, Hőgyes E. u. 9. 1951. november 14.” A Rákosi-rendszer akarataként ekkor szűntek meg az egyesületek, s még szerencse, hogy a csekély iratanyag levéltárba került.

A régi idők tanúi néhányan még sokáig köztünk voltak. Az 1968-as hévízi felvételén az összehajoló Chatel Andor és Moll Károly is biztos valami szép régi balneológiai idillről diskurál (52. kép)

52. kép Cserba Aurél felvétele

RÖVID ÉLETRAJZOK

Érdekes következtetésekre ad lehetőséget, hogy a balneológiával egykoron kapcsolatban lévő és így említésre érdemes személyek közül ki van említve az orvoséletrajzi, illetve az általános életrajzi lexikonban.

BAKOS LÁSZLÓ (Solymár 1914 – Bp. 1991)

Okl. 1941. A Lukács Gyógyfürdő Kórházban dolgozott, majd az ORFI-ban, ahol 26 éven át volt reumatológiai osztályvezető főorvos. MOL

BÁLINT REZSŐ (Bp. 1874 – Bp. 1929)

Oklevelét Bp.-en 1897-ben szerezte meg. Végig az I. sz. Belklinikán működött, 1916-tól haláláig egyetemi tanár, igazgató. UMÉL

BELÁK SÁNDOR (Enying 1886 – Bp. 1947)

A budapesti orvosi diploma megszerzése után eleinte kórtanon, majd gyógyszerstanon dolgozott. 1921- 1932 között Debrecenben a Kórtan és bakteriológia tanára, majd haláláig Budapesten a kórtan igazgatója. Rheuma- és Fürdőkutató Intézet igazgatója. Könyve Gyógyfürdők és gyógyforrások jelentősége a modern gyógyászatban 1941. MOL, UMÉL

BENCZÜR GYULA (München 1879 – Bp. 1961)

A nagy festő fiaként született a bajor fővárosban. 1905-ben szerezte meg diplomáját Budapesten. Belgyógyászati működés után 1919-től, az akkor megnyílt Gellért fürdő vezető főorvosa 1935-ig. 1932-től az egyetem címzetes tanára balneológia tárgykörből. UMÉL

BÓKAY ÁRPÁD (Pest 1856 – Bp. 1919)

1896-ig i-vel írta a nevét, ekkor - mivel nemességet kapott a királytól, áttért az y-os névvégződésre. Apja 1849-ig még Bock volt. Okl. 1879. Már 1883-ban nyilvános egyetemi tanár Kolozsvárott, majd 1890-től Budapesten a Gyógyszertani Tanszéken. 1896-tól az MTA tagja. MOL, UMÉL

IFJ. BÓKAY JÁNOS (Pest 1858 – Bp. 1937)

Az előző öccse. Ifjabb, mert az apa is gyermekgyógyász egyetemi tanár volt 1873-tól az 1884-ben bekövetkezett haláláig. Ifj. Bókay 1902 és 1929 között a gyermekgyógyászat egyetemi tanára a budapesti karon. 1923-tól az MTA tagja. MOL, UMÉL

BOLEMAN ISTVÁN (Selmebánya, 1839 – Selmebánya, 1905)

Okl. Bécs 65. Legjelentősebb munkája a 600 oldalas „Füüdőtan. Kiváló tekintettel a magyarhoni gyógyhelyekre”, amely 1887-ben jelent meg Budapesten a Magyar Orvosi Könyvkiadó Társulat Könyvtárának LIII. köteteként. Vihnye fürdőorvosa.

BOSÁNYI BÉLA (Székesfehérvár 1858 –)

Orvosi tanulmányait a budapesti és bécsi egyetemeken végezte. 1883-ban Bécsben orvosdoktorrá avatták és évekig működött a bécsi kórházakban mint segédorvos. Előbb Meránban, később Nagybecskereken folytatott orvosi gyakorlatot. 1892-ben lett a budapesti Szt. Lukács fürdő főorvosa, 1910. a székesfővárosi Sáros-fürdő igazgató-főorvosává nevezték ki. Irodalmi dolgozatai főleg a thermalis balneológiát és a budapesti hévvezekről nyert tapasztalatait tárgyalják. Munkái közül „A köszvény”-t (1893) említjük.

BRUCK JAKAB (Pest, 1845 – Bp., 1902)

1870-ben végezte a budapesti egyetemet. 1870-74 között a Rókus Kórház segédorvosa, majd gyakorló orvos Bp.-en, 1875-ben az Erzsébet-sósfürdő orvosa. A balneológia egyik korai hazai művelője. A magyar szerzők közül elsőként foglalkozik Semmelweis tanainak jelentőségével, s erről írt könyve sok tekintetben még jelenleg is forrásmunka. – Fő művei : Erzsébet-sósfürdő és keserű forrásai (Bp., 1877), Semmelweis Ignác Fülöp (Bp., 1885), mindkettő németül is. MOL, UMÉL

CHYZER KORNÉL (Bártfa 1836 – Budapest 1909)

Orvos, botanikus, zoológus, balneológus. Városi és fürdőorvos Bártfán, Zemplén megyei főorvos Sátoraljaújhely (1869-1892). 1861-től a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja. 1868-ban létrehozta a Fürdői Lapokat, ahol népszerűsítette a tátrai és tátraaljai fürdőhelyeket. A magyarországi fürdőkről könyveket írt. MOL, UMÉL

DALMADY ZOLTÁN (Bp. 1880 – Bp. 1934)

Oklevelét Bp.-en 1902-ben szerezte. 1903-tól a Tátrában fürdőorvos, 1912-ben a fizikai gyógymódok magántanára. 1920-tól a margitszigeti gyógyfürdő igazgatója. 1928-tól a Balneológia rendkívüli tanára. A sportorvosi mozgalom elindítója. MOL, UMÉL

FODOR JÓZSEF (Kalocsa 1843 – Bp. 1901)

1872-től Kolozsvárott, majd 1874-től haláláig Budapesten a közegészségügy ny. r. tanára. Volt az egyetem rektora is. MTA Tagja. MOL, UMÉL

FRANK MIKLÓS (Bp. 1895 – Bp. 1971)

A budapesti karon szerzett 1918-ban orvosi oklevelet. 5 évig volt a Korányi klinikán tanársegéd, majd évtizedeken át rendelőintézeti belgyógyász, s 1951-től az ORFI belgyógyászati osztályvezetője. Igazi balneológus. MOL, UMÉL

GYÓRY TIBOR (Pest 1869 – Bp. 1938)

Orvostörténész. Okl. 1893. Eleinte belgyógyászként működött. 1902-ben magántanár az orvostörténelem tárgykörből. Minisztériumi munkakörököt is ellátott. Megalapította népegészségügy folyóiratot. Egyetemi nyilvános tanár 67 éves korában lett, miután már 3 éve volt a MTA levelező tagja. MOL, UMÉL

HAINISS GÉZA (Bp. 1857 – Bp. 1926)

Gyógyszerész és orvosi oklevelet szerzett. A Szt. István kórház gyermekgyógyász főorvosa. Egyetemi magántanár. MOL

HASENFELD MANÓ (Balassagyarmat 1836 – Bp. 1905)

A Révai Nagy Lexikon alapján. A Pesten „fürdészet”-ből szerzett magántanári képesítését a bécsi egyetemen is megerősítette. Sziácson és Franzensbadban folytatott fürdőorvosi gyakorlatot.

HÓGYES ENDRE (Hajdúszoboszló 1847 – Bp. 1906)

Az általános kórtan és gyógytan egyetemi tanára. Az MTA tagja. 20 éven át az Orvosi Hetilap szerkesztője. MOL, UMÉL

JÁRMAY LÁSZLÓ Okl. Bp. 1872 fürdőorvos, lakott Királyi P. u. 4.

JAKABHÁZY ZSIGMOND (Kiskede 1867 – Bp. 1945)

Orvos, gyógyszerismereti egyetemi tanár Kolozsvárott, majd Budapesten. A MTA levelező tagja. MOL, UMÉL

JENDRASSIK ERNŐ (Kolozsvár 1858 – Bp. 1921)

Okl. 1880. Párizsban Charcot mellett dolgozott. 1893-tól az idegkórtan, 1908 – 1921 között a belgyógyászat ny. r. tanára. Az MTA tagja. MOL, UMÉL

KÉTLY KÁROLY, BÁRÓ (Csurgó 1839 – Bp. 1927)

Belgyógyász, 14 éven át klinikaigazgató egyetemi tanár. MOL

KORÁNYI FRIGYES (Nagykálló 1837 – Bp. 1913)

Belgyógyász, egyetemi tanár, az MTA tagja. MOL, UMÉL

KORÁNYI SÁNDOR (Pest 1866 – Bp. 1944)

Frigyes fia. Oklevelét 1888-ban szerezte meg. „A legnagyobb magyar belgyógyász”. 1907 – 1936 ny. r. egyetemi tanár. Az MTA tagja. MOL, UMÉL

KUNSZT JÁNOS (Zólyombrézó 1892 – Bp. 1960).

Miután 1919-ben megszerezte orvosi oklevelét, 1936-ig a Gellért fürdőben dolgozott. 1939- 1960 a Rudas fürdő főorvosa. Jeles fotóművész a gyógyfürdői személyzet képzésének megszervezője és vezetője, fotóművész, fényképezési író. MOL

LENKEI VILMOS DANI

Almádi fürdőorvosa. Egykori lakóháza falán, Dr. Óvári Ferenc u. 12, 1928-ban avatták fel Csiszár Gyula szobrászművész alkotta bronz emléktábláját. Műve: A Balaton mint gyógytényező.

LIEBERMANN LEÓ (Debrecen 1852 – Bp. 1926)

Higiénikus. Fodor Józsefet követte a katedrán 24 éven át. Közben dékán, rektor. MOL

LÓW SÁMUEL (1846 Pápa - Bp. 1936)

Orvos- és sebészdoktor, gyakorló orvos. Lów Lipót főrabi fia. Középiskoláit Szegeden, orvosi tanulmányait Bécsben végezte. 1871-ben a bécsi egyetemen orvos- és sebészdoktorrá avatták. 1873-ban mint gyakorló orvos Budapesten telepedett le. 1895-ben a budapesti orvosi segélyegylet elnökévé választották. Az országos balneológiai

egyesületben, annak megalakulása óta mint főtktár működik. Az első magyar általános biztosító társaságnál mint igazgatósági főorvos az életbiztosítás orvosi részének élén állt. 1898. aug. 27. megkapta a Ferencz József rend lovagkeresztjét. (Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái) MOL, UMÉL

MARKUSOVSZKY LAJOS (Csorba 1815 – Abbazia 1893).

Nevét minden magyar orvos ismeri. Okl. 1843. Megalapította az Orvosi Hetilap-ot 1857-ben. Neves egészségügyi szervező, oktató. Az MTA tagja. MOL, UMÉL

MARSCHALKÓ TAMÁS (Tokaj 1862 – Kolozsvár 1915)

Okl. 1882. A kolozsvári orvoskaron 1897-től a bőrgyógyászat ny. r. tanára. MOL, UMÉL

MOLL KÁROLY (Simaság, 1889 - Hévíz, 1982).

Orvosi oklevelét Bp.-en 1913-ban szerezte meg. A belgyógyászati klinikán kezdett dolgozni. Belgyógyász, ideggyógyász valamint reumatológus. 1920 nyarától a nyári idényben hévízi fürdőorvosként működött. 1927-től 1939-ig a MÁV Kórház reumatológiai osztályát vezette. 1943-ban végleg Hévízre költözött, s a reumaszanatórium vezetője lett, majd 1950-től reumatológiai osztályvezető és igazgatóhelyettes az Állami Gyógyfürdőkórházban. 1968-ban vonult nyugdíjba, azután magánpraxist folytatott A súlyfürdő kezelés felfedezője. A város hálából Marton László szobrászművésszel elkészítette egészalakos bronzszobrát, melyet 1996-ban a dr. Moll Károly téren állítottak fel.

MÜLLER KÁLMÁN (Pest 1849 – Bp. 1926)

Semmelweis Ignác unokaöccse. Orvosi oklevelét Bp.-en 1874-ben szerezte meg. 1887-ben nevezték ki a Rókus-kórház igazgatójává. és 1911-ig látta el e nagyon fontos teendőket. Adminisztratív teendői között is mindvégig megmaradt igazi klinikusnak. Amikor direktori munkásságát befejezte, kollégái-tisztelői egy igen szép éremmel örökítették meg, amelyet Beck Ö. Fülöp készített. 1884-től egyetemi rk. tanár. 1919-ben bárói rangot kapott. Huszonegy jelentős külföldi orvosi egyesületnek volt a rendes, vagy tiszteletbeli tagja. MOL, UMÉL

NÉKÁM LAJOS (Pest 1868 – Bp. 1957)

Bőrgyógyász. 1906-tól a Bőrgyógyászati Klinika igazgatója, 1910-től egyetemi tanár. MOL, UMÉL

BILKEI PAP LAJOS (Mórágó 1894 – Lisszabon 1976)

Okl. 1923-ban szerezte meg orvosi oklevelét, mert előzőleg református teológus volt. 1935 – 1944 a Székesfehérvárosi Gyógyfürdők igazgatója. 1945 után Portugáliában, a nyelv megtanulása után MOL, UMÉL

PAP SAMU (Kolozsvár 1849 -)

Orvosdoktor, országgyűlési képviselő. Orvosi tanulmányait Bécsben befejezve, hol 1874-ben nyert orvosdoktori oklevelet. 1875-ben Budapesten telepedett meg; nyaranta Alsó-Tátra-Füreden mint főorvos működik. 1887-től 1901-ig szabadelvű programmal Torda-Aranyosmegye részéről országgyűlési képviselő s tagja volt a közoktatásügyi bizottságnak.

PETE ZSIGMOND (Böhönye 1825 - Máramarossziget 1883)

Okl. 1848. A Császárfürdő főorvosa. A magyar balneologia első magántanára. Publikációi is ismertek a tárgykörből. MOL, UMÉL

PREYSZ KORNÉL (Pest 1859 – Bp. 1925)

Okl. 1888. Néhány év klinikai munka után miniszteri tisztviselő lett. A fürdőügy sok szervezeti kérdésében vállalt szerepet. MOL, UMÉL

SCHULHOF ÖDÖN (Bp. 1896 – Bp. 1978)

Orvosi oklevelét Budapesten 1918-ban szerezte meg. Két évig az I. sz. Belgyógyászati Klinikán dolgozott, majd - a már ott működő féltestvére, Schulhof Vilmosra alapozva tevékenységét - Hévízen kezdett működni. 1946-ban egyetemi magántanár. 1949-től nyugdíjba vonulásáig az ORFI-ban volt főorvos. MOL, UMÉL

SCHULHOF VILMOS (Bp. 1874 – Auschwitz 1944)

Okl. 1897. Berlinben, majd Budapesten dolgozott, 1901 – 1905 a Lukács fürdő orvosa, azután haláláig a fürdőidényben Hévízen tevékenykedett. 1911-ben alapította meg a saját tulajdonú Zander gyógyintézetét, mely a fürdőtelep 1948-as államosításáig működött. Igen aktív balneológiai irodalmi munkásságot fejtett ki.

SCHWIMMER ERNŐ (Pest 1837 - Bp. 1898)

Okl. Bécs 1861. Bőrgyógyász, egyetemi tanár, az István Kórház főorvosa, a poliklinika egyik létrehozója, a bőrgyógyászati klinika és a rendszeres egyetemi bőrgyógyászati oktatás megalapítója. UMÉL: „A lipiki fürdő tulajdonosaként tevékenyen részt vett a mo.-i fürdőügy fejlesztésére irányuló szervezkedésben” MOL, UMÉL

SOÓS ALADÁR (Eger 1890 - Bp. 1967)

1913-ban Korányi Sándor javaslatára kezdett el a dietetikával foglalkozni. 1930-tól tárgykéztes, rendkívüli tanára. MOL, UMÉL

STILLER BERTALAN (Miskolc 1837 - Bp. 1922)

Okl. A Zsidó kórház főorvosa, 75 éves koráig igazgatója. Egyetemi ny. rk. tanár belgyógyászatból. MOL, UMÉL

ID. SZONTAGH MIKLÓS (Alsókubin 1843 – Újtátrafüred 1899)

Okl. 1868 Bécs. 1872-1876 között Európa több országát bejárva érdeklődése a magashegyi klimatikus gyógymódok felé fordult. 1875-ben kezdte meg Ótátrafüred szomszédságában építeni az első gyógyszertáriumot, melyben a fő gyógyító faktornak a tátrai levegő és napsugárzás számított, és ezzel együtt megalapította Újtátrafüred települést is. Hivatalosan 1876. jún. 29-én kezdte meg működését az újtátrafüredi hidegvízgyógyintézet. Nyáron Újtátrafüred, télen Abbázia volt a székhelye. MOL*

IFJ. SZONTAGH MIKLÓS (Újtátrafüred 1882 - Lőcse 1963)

Okl. 1905. 1909-ben vette át az újtátrafüredi szanatórium vezetését, melynek a vezetője maradt egészen 1945-ig.

TAUFFER VILMOS (Kolozsvár 1851 – Bp. 1934)

A bécsi orvoskaron szerezte meg diplomáját 1874-ben. Volt két évet Hegar mellett Freiburgban. A szülészeti tanára Budapesten a II. számú klinikán 1881 és 1918 között. Az operatív nőgyógyászat megteremtője. MOL*

THAN KÁROLY (Óbecse 1834 – Bp. 1908)

Gyógyszerész és vegyész. Budapesten a kémia n1862 - ny.r. egyetemi tanára. Az egyetem rektora is volt 1867-ben a harkányi forrás gázaiból felfedezte a szénnoxiszulfidot.. Az MTA Tagja. MOL*

VÁMOSSY ZOLTÁN (Pest 1868 - Leányfalu 1953).

1893-ban szerezte meg oklevelét a budapesti orvos karon. A gyógyszer-tani intézetben kezdett dolgozni. 1914-től a méregtan nyilvános rendes tanára, majd 1917-1939 között a gyógyszer-tané. 1924-1944 között az Orvosi Hetilap szerkesztője. Az MTA tagja 1920-1948 között. Az akkor megvont tagságát 1991-ben posztumusz állították vissza. MOL*

WEISZ EDE (Nyitra, 1865 - Bratislava, 1938)

Okl. 90. Pöstyénben kezdetben a „Munkás-lak” orvosa volt, majd az általa felfejlesztett 300 ágyas Pro Labore igazgató-főorvosa lett. Több tudományos dolgozatot írt, 1904-ben a tollából jelent meg az első magyar nyelvű reumatológiai könyv: „Az ízületi betegségek”.

ZSIGMONDY VILMOS (Pozsony 1821 - Bp. 1888)

Bányamérnök. 1865 óta az artézi kút fúrásokkal szerzett hírnevet magának. Először Harkányban járt sikerrel, majd a Margitsziget, Lipik, Alcsut és a Városliget következett. Az MTA tagja.*

* Az UMÉL utolsó, VI. kötete 2004 óta nem jelent meg. Ezért az 1982-es Magyar Életrajzi Lexikon alapján.

Gáspárdy Géza, Groó Béla, Rausch Zoltán, Richter András se az UMÉL-ben, sem a MOL-ban nem szerepel

IRODALOM

a.) AZ IDŐSZAK BALNEOLÓGIAI ÍRÁSAI

Dr. Dulácska Géza: A Lukács fürdő 1882

Bosányi Béla: Sct.-Lukasbad Budapest-Ofen 1888 (?)
Pátria, Budapest

Bosányi Béla: Szt.-Lukácsfürdő téli és nyári gyógyhely.
Meleg és langyos kénes források. Orvosok és betegek használatára
összeállította. Bp., [1896?], Szt.-Lukácsfürdő Rt. 123,

Bosányi Béla - Der Winter- und Sommer-Curort Sct.-Lucasbad.
Heisse und laue Schwefelthermen. Zum Gebrauche für Aerzte und
Kranke. Zgst. von. Bp. 1902, Verlag der Actien-Ges. Sct. Lucasbad.
VIII, 148 p.,

Pártos Sándor: Herkulesfürdő és gyógyforrásai,
Pallas, Budapest, 1905

Hankó Vilmos: Egy negyedszázad a Balneológiai Egyesület
történetéből Magy.Baln. Ért. 1916

Frank Miklós: A magyar tudományos balneologia története
Népegészségügy 1935. 109-110.

Compte-Rendu des Travaux du Ier Congrès International des
Stations Balnéaires Budapest 7 – 14 Octobre 1937
Atheneum, Budapest, 1937

Dr. Benczúr Gyula: Gyakorlati Balneologia és Klimatologia.
Különös tekintettel a hazai viszonyokra.
Novák, Budapest, 1939

Budapest, a gyógyfürdők városa

szerk.: Szviezsényi Zoltán ügyvezető igazgató

Budapesti Központi Gyógy- és Üdülöhelyi Bizottság É.n.

Budapest fürdői, Medriczky Andor

Officina, Budapest, 1942

Balneologia és Klimatologia

Budapesti Központi Gyógy- és Üdülöhelyi Bizottság Rheuma-

és Fürdőügyi Intézetének 1942. évi tanfolyamán tartott előadások

Az „Orvosképzés” 1943 évi külömfüzete

ACTA Balneologica et Rheumatologica. Szerk. Gaál András

Budapesti Központi Gyógy- és Üdülöhelyi Bizottság

Budapest, 1944

Vendl Aladár: A budapesti melegforrások

Különlenyomat a Budapesti Szemle 1944. évi május havi számából

Budapesti Központi Gyógy- és Üdülöhelyi Bizottság Rheuma- és

Fürdőügyi Intézetének kiadványa, Budapest, 1944

b.) A BALNEOLOGIAI EGYESÜLET KIADVÁNYAI

A Magyar Szent Korona Országai

Balneologiai Egyesületének 1892-iki évkönyve.

Összeállította.: Lőw Sámuel

Bp., Mezei; 1892. 41.

Boleman István: Magyar gyógyfürdők és ásványvizek

Budapest, 1892

Papp Samu, dr. – Hankó Vilmos, dr.:

A magyar birodalom ásványvizei és fürdőhelyei

Bp., 1907. Magyar Balneológiai Egyesület

A Magyar Szent Korona országainak balneologiai egyesületébe tartozó
fürdők és források képes ismertetése 1913.

Magyarország fürdőtérképével és a közvetlen vonatösszeköttetések
menetrendjével kiadja az Orsz. Balneológiai Egyesület.

Dr. Vámosy Zoltán, Dr. Lenkei V. Dani, Dr. Schulhof Vilmos

Budapest. 1913. Pátria. 186 o. 1 térkép

Die Balneologischen Werte Ungarns

Herausgegeben von der Ungarischen Balneologischen Gesellschaft,
Budapest, 1929

Redigiert Prof. Dr. Z. v. Dalmady

Kön. Ung. Universitätsdruckerei, Budapest

Magyarország fürdőinek ásványvizeinek üdülőhelyeinek ismertetése

Kiadja: az Országos Balneológiai Egyesület

Budapest, 1932

Összeállították, Frank Miklós dr., Kunszt János dr., Rausch Zoltán dr.

c.) AJÁNLOTT IRODALOM

Belák Emlékkönyv

Budapesti Központi Gyógy- és Üdülöhelyi Bizottság
Budapest, 1948

Csiffáry Gabriella: Régi magyar fürdővilág
Helikon, Budapest, 2004

Győry Tibor: Az Orvostudományi kar története (1771 – 1935)
Pázmány Péter Tudományegyetem, Budapest, 1936

Dr. Schulhof Ödön: Magyarország ásvány- és gyógyvizei
Akadémia Kiadó, Budapest, 1957

Szarka Lajos: Páratlan testvérpár
A Schulhof testvérek szerepe Hévíz „világfürdővé válásában”
Hévíz Város Önk., Kórház, Hévíz, 1999

Szita László: Harkány fürdőtörténet
Baranya Megyei Fürdő Vállalat, Harkány, 1973

Vértes László:

Dr. Tauffer Vilmosról, az Országos Balneológiai Egyesület elnökéről:
a világhírű professzor születésének 150. évfordulójára
Balneológia, Gyógyfürdőügy, Gyógy-idegenforgalom 2002. 23.

Dr. Mária Vida: Heilbäder in Ungarn in alten Zeiten und Heute
Simmelweis Kiadó, Budapest, 1993

A 18., 19. és 20. számú képek közlési engedélyezéséért a szerencsi Zempléni Múzeum-nak jár köszönet, ahol dr. Petrikovits László orvos adományozása által Magyarország legnagyobb képeslevelezőlap-gyűjteménye található.

